

PROLETAREC

Slovensko Glasilo Jugoslovanske Socialistične Zveze

ŠTEV.—No. 652.

CHICAGO, ILL., dne 11. marca (March 11th), 1920.

LETO—VOL. XV.

Upravništvo (Office) 3639 WEST 26th ST., CHICAGO, ILL.—Telephone, Lawndale 2407

POLITIČNA MOČ IN AKCIJA.

Utajevanje resnice ne zaleže nič v nobenem zgodovinskem gibanju. Upanje, da se s tem prevari nasprotnik, je udarjenje po vodi, varati samega sebe pa nima smisla in vodi le od napačnih predpostavk do napačnih sklepov. Zato si je treba priznati tudi neprijetno resnico, da je socialistično gibanje danes razdejavno, da ni v njem enotnosti, še manj sloge, pač pa da vihrajo v njegovih vrstah boji, ki so v mnogih slučajih ostrejši in besnejši, kakor med socialisti in njih načelnimi nasprotniki. V tem je na vsak način nekaj tragičnega; ali z obžalovanjem fakta se ne opraviči nič, kajti samo konstatiranje in tarnanje ne izpremeni ničesar. Gre pa prav za to, da se izpremeni to stanje, ki jemlje socialističnemu gibanju moč in napravi vse njegove napore iluzorične.

Socialistično gibanje je politično, tudi če razglašajo tu pa tam posamezne skupine nepolitičen evangelij kot novo razodetje. Predvsem ni teorija o nepolitični akciji nova, ker so jo anarhisti vsake baže že davno oznanjevali. Učili so jo divji anarhisti in idealistični anarhisti, praktični in teoretični anarhisti, anarhisti terorja in anarhisti kulture; socializem pa je imel z vsemi temi strujami neizprosne boje, ker je nepolitična doktrina absolutno nasprotna njegovemu pojmovanju zgodovine, njegovemu spoznavanju in tudi njegovemu delu. Socializem, ki je z Marxom dobil znanstven značaj, je svojo nalogo vedno smatral za politično in je v praksi tudi postopal politično; zlasti pa je vodil svoje boje na političnem polju in s političnimi sredstvi.

Vojna je porušila mnogo starega. Toda tudi tekom vojne in po vojni se ni nič zgodilo, kar bi opravičeno moglo izpodbiti socialistični politični nazor. Naša družba je politično urejena, in to ni slučaj, ampak nujna posledica več kot tisočletnega razvoja. Taka je in ne more biti danes drugačna. In politična moč je v njej odločujoča moč. Zato je Marx učil, da mora delavski razred osvojiti politično moč in jo porabiti kot sredstvo za uresničenje svojega programa. To se seveda ne sme razlagati v tem smislu, kakor da služi politika sama sebi in da je nekakšna posebna, od življenja različna in ločena energija, ki jo razumejo le nalašč za to izbrani izredni duhovi, opravičeni, da napravijo iz nje skrivnost, navadnemu ljudstvu nedostopen poklic.

V industrijalno razvitih deželah vlada danes kapitalistični razred več ali manj neomejeno. Povsem neomejeno ne vlada nikjer; to je treba zaradi točnosti konstatirati. Povsod lahko najdemo tudi druge struje, druge interese, ki imajo svoj večji ali manjši delež pri vladanju, v mnogih slučajih interese, kapitalizmu nasprotni, ali zato ne bolj napredne, temveč pogostoma še veliko bolj nazadnjaške od njega. Kolikor pa omejujejo njega vladanje tudi preko njega segajoči nasprotniki, na primer prav socialisti, kjer imajo toliko organizirane moči, da jo morejo položiti na tehtnico in vplivati na zakonodajstvo in na izvrševanje zakonov.

Moč, na katero naslanja kapitalistični razred svoje vladanje, je gospodarska. Interesi, ki jih zasleduje, so gospodarski interesi njegovega razreda, in bogastvo, ki se zbira v kapitalističnih blagajnah, je nje vir. Toda s posestvijsko bogastva se ne zadovoljuje. Denar v blagajnah in bankah, tudi če gre v milijone in milijarde, ne bi dajal lastniku mnogo več, kakor tiste užitke, ki jih je z njim mogoče kupiti; v tem pa ne bi bilo mnogo zadoščenja, zakaj tudi sposobnost uživanja je omejena, in največji bogataš ne bi bil v takem slučaju mnogo oziroma nič na boljšem od srednjega bogatina, ker ne bi mogel pojediti, popiti, obleči več od njega, luksus, ki bi ga mogel poplačati a ne uživati, mu pa gotovo ne bi mogel pribaviti pravega veselja. Danes čivkajo pač že davno vrabci na strehah, da je največji pomen denarja v kapitalistični družbi v tem, da se z njim lahko ustvarja moč nad drugimi ljudmi. Pred vsem se to godi direktno. Iz denarja se dela kapital. Kako se to napravi, je bilo tudi že stotisočkrat povedano, in človeka, ki še ne ve nič o tem procesu, lahko smatramo za neizobraženega. Kajpada je takih neizobraženih ljudi dovolj na svetu, in žalostno je, da jih je tudi med delavci. Neznanje v teh rečeh jih tepe v resnici bolj kakor kapitalistični bič in jih bo toplo, dokler ne bo odstranjeno. Prav v tem oziru se kruto motijo tisti, ki mislijo, da se da zgodovina ukaniti in da se delavstvo lahko emancipira s kakšno posebno zvijačo, ki bi morala biti le dovolj pretkana, da je ne bi kapitalisti prehitro razumeli.

Denar gre v kapitalistični družbi v podjetja: V industrijo, v prometne naprave, v zemljiško posest, v stavbe itd., da se tam pomnožuje. Po-

sest produkcijskih in kontrola z njimi v tesni zvezi stoječih izmenjevalnih sredstev, ne pa denarno bogastvo samo na sebi, ustvarja moč kapitalistov. V tovarni, na železnici, v gozdu itd. so delavci odvisni od gospodarja; v tem ožjem krogu je on njih vladar. Delavci izdelujejo vsakovrstne produkte, s katerimi razpolaga gospodar — tisti, katerega produktivnih sredstev so se delavci poslužili za izdelovanje. On ni dal fabricirati blaga za svojo potrebo in porabo. Kaj bi sam z vsemi tistimi ogromnimi zalogami, ki pridejo iz tovarne, iz rudnika, s plantaže? Produkti so mu le sredstvo za pomnožitev kapitala. Sam jih ne potrebuje, pač pa jih potrebuje ljudstvo, in zaradi tega jih mora kupovati od njega. To je druga odvisnost. Čim bolj se kapitalizem razvija, tem bolj se stopnjuje ta odvisnost. Kapital se koncentrira; posamezna manjša podjetja se združujejo v večja; delniške družbe nastajajo, pa korporacije, trusti, monopoli. Konkurenca med posameznimi kapitalisti, ki jih vsaj deloma sili na zmernost pri jemanju dobička od konzumentov, odpada bolj in bolj in kapitalizem prihaja čimdalje bolj v položaj, da ustanavlja cene po svoji volji in spravlja konzumente, ljudstvo v absolutno odvisnost.

Vse to so gospodarske reči. Ali če bi to zadostovalo, bi se kapitalizem zadovoljil s to močjo, pa si ne bi delal nepotrebnih skrbi in stroškov. Lahko pa je videti, da si jih dela. Pri vsakih volitvah vidimo kapitalistični denar v prometu. Po naturi so kapitalisti večinoma varčni ljudje. To je posledica sistema, katerega glavni smisel je povišanje mamonovih hribov. Za zabavo ne financirajo denarni magnati strank, zaradi dolgega časa ne subvencionirajo političnih "bossov", ne vzdržujejo agentov in agitatorjev. To, kar bi se sicer moralo smatrati za brezmiselno zapravljanje, ima temeljit pomen in dobro prevdarjen namen. Kapitalisti hočejo zmagovati pri političnih volitvah, kontrolirati države, dežele, mesta, občine in vse, kar je mogoče kontrolirati in kar je mogoče doseči — z drugimi besedami: V roke hočejo dobiti politično moč, kolikor mogoče več politične moči, najrajši vso politično moč.

Kapitalisti niso norci. Če se najde med njimi tuptam kateri, ki je več ali manj prismuknjen, ne dokazuje to ničesar za značaj vsega razreda. Ta dela lahko napake in jih pogostoma dela, ker je tudi sestavljen le iz ljudi, pod kožo krvavih in nepapeževsko zmotljiv. Ali v splošnem sledi svojim razrednim interesom in razpolaga s precejšnjo porcijo pameti in modrosti. Za politično moč, ki ne bi imela pomena za njegove gospodarske, za njegove razredne interese, ne bi dal ne ficka. Da daje zanjo milijone, je dokaz, da mora biti politična moč zanj mnogo več vredna, nego ga stane.

In gotovo je neprimerno več vredna. Politična moč je najvažnejše sredstvo, s katerim

practicira svoj razredni poklic, s katerim varuje svoje interese, s katerim vzdržuje svoje razredno gospodarstvo. Na zakonodajo in upravno delo v državah, deželah, občinah je treba le gledati s prostimi očmi, pa se opazuje to vsak dan. Nekateri ljudje mislijo sicer, da se ne sme gledati naravnost. Zdi se jim potrebno prihajati do sklepov, do katerih ne prihajajo drugi, pa si natikajo naočnike, ki naj bi baje poostrili njih pogled, dočim ga v resnici le zagrinjajo ali pa karikirajo slike.

O zakonih se lahko filozofira na vse mogoče načine. Ali v praksi, ki pomeni za življenje več od vsake filozofije, so zakoni velika moč, kateri se tudi najdoslednejši anarhist ne izogne. Z izdelavanjem zakonov se naposled ne izčrpava vsa politična moč. Tudi izvrševanje in kontrola izvrševanja spada sem. Ne le poslančeva, ampak tudi šerifova, županova, gubernerska funkcija je politična. Razred, ki kontrolira ta aparat, je močan, pa naj pravijo razne ideologije, kar jim je drago. Dokler ima kapitalizem to moč v svojih rokah, se mora bistveno živeti na kapitalističen način. In čim bolj je kapitalistična moč v politiki neomejena, tem bolj mora biti ves način življenja kapitalističen.

Poslanci, udani temu razredu, sklenejo postaviti, ki je delavcem neugodna. Eksekutivne sile, enako vdane, skrbje za izvršitev zakona. Sodniki, nič manj udani, kaznujejo prestopke zakona, ki ga razlagajo v smislu svoje vdanosti. Politična moč deli pravice in dolžnosti. Kdor jo kontrolira, bo naravno sebi naklonil čim več pravic, drugim pa čim več dolžnosti. Politična moč v kapitalističnih rokah pomeni zakone, ki pospešujejo kapitalistične interese, pa zapostavljajo delavske in konsumentске. To je popolnoma logično. In politična moč ima to lastnost, da krepča tudi sama sebe in povečava svoj pomen. Ona izumlja in ustvarja nova politična sredstva. Kdor vlada danes, gleda na to, da bi vladal tudi jutri in da si sestavi aparat, s katerim si čim bolj zavaruje vladno. S politično močjo ne štiti kapitalizem le danes svojih interesov, ampak pripravlja in utrjuje tudi svojo juturno vladno. In dokler bo imel politično moč v svojih rokah, jo bo rabil, in brez razuma bi moral biti, če je ne bi rabil sebi in prid — seveda, kakor razume sam svoje koristi.

Če hoče delavstvo odvzeti kapitalizmu moč, s katero ga zasužnjuje in tlači v bolj in bolj absolutno odvisnost, ni druge, kakor da dobi tista sredstva, s katerimi vlada kapitalizem, torej sredstva politike. Politična akcija je za delavstvo neizogibno potrebna. Za delavstvo kot razred je najvažnejša, če tudi ni edina. Nihče ne more biti tako slep, da ne bi spoznal vrednosti strokovnega boja v okvirju kapitalistične družbe. Ali od samega strokovnega boja ni pričakovati rešitve, kakor ne od revolucionarne romantike, ki prezira dejstva in piše zgodovino v oblake.

Politično delo je trdo, zahteva potrpežljivosti, prinaša razočaranja; ali če imam do cilja le eno zanesljivo pot, pa se ji ogibam, ker se mi zdi preveč posuta s kamenjem, ne storim s tem nič modrega, pa naj izmišljam kakršnekoli teorije. Politična moč je danes sredstvo kapitalizma. Postati mora sredstvo delavstva, in zato se mora izvršiti vse tisto delo, ki je potrebno, da postane delavstvo — nele kakšna mala delavska skupina, ampak delavstvo v masi — politično zrelo in sposobno, da si pribori politično moč in da jo zna, kadar jo ima, tudi prav porabiti in si jo ohraniti, dokler ni izvršena njegova naloga, to se pravi, dokler ni družba organizirana tako, da izginejo vsa razredna nasprotja in ne pridejo skupni interesi vse družbe do popolne veljave.

Prebujenje vasi.

V zanimivem članku opisuje dunajska "Arbeiter Zeitung", kako je napredujoča "revolucija cen" proletarizirala takozvane srednje stanove po mestih. Posledica je, da so se tekom zadnjega leta ustanovile vsakovrstne strokovne organizacije, o katerih se ne bi bilo preč kratkim nikomur sanjalo, druge, ki so bile prej ustanovljene, so pa močno narasle. Sedaj pripadajo strokovni komisiji organizacije trgovskih uslužbencev, tehnikov, učiteljev, državnih uradnikov, občinskih uslužbencev i. t. d.

"Revolucija cen" je pa tudi razredna nasprotja na deželi močno poostriala. Nemška Avstrija ima — kakor pravi omenjeni članek — v primeri s Češko, Ogrsko, Galicijo, Vzhodno Edbijo, Poljsko le malo veleposesti. Tukaj je prevladovalo srednje kmetiško gospodarstvo. Toda vaška revščina je kljub temu ogromna. Pred vojno ni ena tretjina — 33.68 odstotkov vseh posesti na Gorenje Avstrijskem, polovice hektarja. Bila so torej mala gospodarstva. 88.115 malih kmetov na Nižjem Avstrijskem je imelo komaj tri stotinke zemlje, ki je pripadala veleposestnikom. Tega 78.000 malim kmetom z njih družinami se pridružuje brezposestni vaški proletariat, hlapeci, dninarji, dekle in delaveci. Po zadnjem štetju po poklicih jih je bilo 123.000 oseb. Tako živi — pravi omenjeni članek — v eni sami pokrajini naše republike ogromna vojska proletariatskih eksistenc.

Enaka socialna sestava se najde po vseh drugih deželah nemške Avstrije. 27.877 malih kmetov, 48.6 odstotkov vseh posesti na oGrnjem Avstrijskem, poseduje le 0.3 odstotke vse zemlje. Njim se pridružuje 125.722 dninarjev in delavecev. 5487 malih kmetov, natančno ena četrtnina vseh gospodarstev na Saleburškem, ima 0.3 odstotke zemlje. Ali 27.678 hlapecev in dekel dela na tujih tleh. 32.246 malih kmetov, več kakor tretjina vseh gospodarstev na Štajerskem, poseduje 0.3 odstotke zemlje v deželi. Ali 168.461 dninarjev robota v tujih gozdovih, ob tujih plugih.

Po zadnjih rezultatih posestne in poklicne statistike se lahko dožene na področju Nemške Avstrije četrta milijona kajžarjev in malih kmetov, ki nimajo več kakor pol hektarja zemlje, in več kakor pol mi-

ljona povsem brezposestnih dninarjev in delavecev. "Gospodarsko statične materijalije za Nemško Avstrijo", ki jih je leta 1919 sestavila nižje avstrijska trgovska in obrtna zbornica, izkazuje za "notranjo Avstrijo", torej približno za sedanji obseg države, več kakor 600 000 delavecev, vajencev in dninarjev v poljedelstvu in gozdarstvu. Več kakor milijon (vštevši njih družine) revnih na deželi je torej socialno in gospodarsko prištevatil proletariatu.

Gospodarska razredna nasprotja v vasi je doslej zakrivala močna stanovska solidarnost. Revolucija cen je raztrgala te zavoje. Hitreje kakor cene vseh porabnih predmetov so šle cene živil navzgor. Dviganje živilskih cen je dvignilo vrednost posesti. Hitro naraščanje zemljiške rente je pa še pospeševalo vedno se množeče povpraševanje mestnih vojnih profiterjev in izkoriščevalcev revolucije. Kajti zemljiška posest velja v časih vsakdanjega vrtoglavega izpreminjanja vrednosti za najzanesljivejšo posest. Nikdar ni bila torej tako velika želja po zemljiški posesti, nikdar niso bile torej zemljiške cene višje kakor sedaj.

Denarna reka, ki se je valila iz trgov na deželo, je pač obogatila srednje in velike kmete, osiromašila je pa male kmete, kajžarje in dninarje.

Srednji in veliki kmetje so že davno lahko poplačali svoje dolgove, odvrnili daveče hipoteke, povišali vrednost zemljišča in so še prihranili velike zneske. Plodovi malih kmetov in kajžarjev ne dajejo prebitka. V resnici so vse premajhni, da bi prehranili posestnike same. Pri dviganju živilskih cen imajo mali kmetje in kajžarji prav tako malo dobička kakor dninarji in hlapeci. Nasprotno trpe pod visokimi cenami živil in drugih konsumnih predmetov, ki jih morajo kupovati, ker se ne izdelujejo v njih gospodarstvu. Medtem ko so postajali bogati kmetje vse bogatejši in ošabnejši, pada deželni proletariat bolj in bolj v revščino in pomanjkanje.

Pred vojno je vladala stanovska ideologija nad razredno ideologijo. Mali kmet se je čutil solidarnega s srednjim in velikim kmetom, kajti vedno je še lahko upal, da bo njegova mravljičja pridnost poplačana s povečanjem njegovega gospodarstva, da pride torej tudi sam danes ali jutri med srednje kmete. Naraščanje zemljiške rente, blazno dviganje živilskih cen je pokopalo vse te upe do zadnjega. Mali kmet spoznava polagoma brezupnost svoje revščine, opaža razredno nasprotje v vasi in se polagoma bliža vaškemu proletariatu, dninarjem in hlapecem.

Tudi oni se pred vojno sestavljali bojevito sledbeništvo posedujočih kmetov. Idejni svet socializma, ves svet gibajoči razredni boj delavstva jim je bil znan le kot karikatura. Vojna je pa razdejala tesno obzorje, izpremešala vaško ljudstvo v mestnim, pridružila kmečkemu delavcu industrijalnemu. Globoko hrepenenje delavskega razreda po boljšem svetovnem redu je postalo tudi njemu razumljivejše, ob krvavečem človeštvu se je začelo zavedati nezmislivosti vladajočega reda. Spoznanje, da je vse trpljenje skupno in da more le s skupno voljo združeni razred razviti moč, da premaga svet trpljenja, je preoralo tudi zavest deželnega proletariata. Most med

deželni in mestni delavecem je bil zgrajen. Presenetljivo hitro so našli pot do organizacije, pot do socialne demokracije. Tako so deželni delavci postali kvas v vasi. Naraščajoča draginja zadnjega leta je zbudila vasi in jih spravila v gibanje. Razredna usoda vaškega proletariata ga sili z zgodovinsko silo v bojno zvezo z industrijalnim proletariatom. V vrste socializma, v armado železnega zakona zgodovinskega razvoja prihajajo iz prebujenih vasi novi bojevnik.

Po tem opisu razmer v Avstriji je tudi lože razumeti veliki preobrat, ki se je izvršil na kmetih po Sloveniji, kjer vladajo danes tudi vse drugačne misli, kakor pred vojno.

Politični in gospodarski boji v Švici.

(Dopis "Prava Lidu.")

Socialno demokratična stranka v Švici, ki je izšla iz zadnjih volitev okrepečana in šteje sedaj 41 mandatov v narodnem zboru, je bila postavljena pred vprašanje, ali naj se udeleži v vladi, ali naj stoji proti vladi v opoziciji. Vprašanje je preresetaval klub poslancev in predstojništvo stranke. Nazori so se razhajali. Manjšina je stala na stališču, da bi bilo koristno, če bi stranka vstopila v vlado, v kateri naj bi zahtevala dve mesti. Toda pogoj za vstop naj bi bil sprejem minimalnega programa, ki bi dajal delu novega parlamenta direktivo. Ta program je obsegal sedem točk, ki so se glasile:

1. Zakonito varstvo delovnega razmerja napram delodajaleu.
2. Ustanovitev zakonite blagajne za državno razlastitev tistih trgovskih, industrijalnih in finančnih podjetij, katerih izkoriščanje je treba v interesu večine prebivalstva odvzeti privatnemu kapitalu.
3. Kontrola državnih in občinskih organov nad privatno kapitalističnim podjetji, v katerih naj bi delavstvo imelo primerno zastopstvo.
4. Državno monopoliziranje najvažnejših panog uvoza (surovin in živil) kot predpogoj za socializacijo.
5. Nacionaliziranje kredita z odstranitvijo privatnih bančnih in finančnih zavodov.
6. Odstranitev podedovalne pravice. Uvedba progresivnega davka na dedščine in darila. Ustanovitev razlaševalne pravice.
7. Uvedba aktivne in pasivne volilne pravice za ženske. Garancije za enakost državnih uslužbencev z ostalimi državljani pri izvrševanju političnih pravic. Zakonita iniciativa. Odstranitev vseh političnih procesov.

Ta minimalni program, na katerega ne bi bile meščanske stranke nikdar pristopile, je večina poslanskega kluba odklonila. Socialno demokratična stranka hoče ostati načeloma v opoziciji. Meščanske stranke so morale vsled tega same razdeliti vladne sedeže med sabo. Že dva desetletja ni bilo take napetosti na švicarski zvezni seji, kakor sedaj pri volitvi nove vlade. Člani narodnega zbora in stanov-

skega sveta so bili do zadnjega zastopani. Tribune so bile prenapolnjene. Voliti je bilo: Dosedanje vladne člane Motta, Schulthess, Calonder in Haab; tri nove člane je bilo treba izvoliti za odstopajoča člana Adora in Decoppet in za umrlega Müllerja. Medtem ko se je izvolitev dosedanjih članov gladko izvršila, se je pričela volitev novih članov s tako strastjo, kakršno je le malokdaj opazati, in ki je bila tem zanimivejša, ker se je pri tem pokazala razdejanost svobodomiselnih demokratičnih stranke (največje politične stranke v Švici) v popolni luči.

V zgodovini švicarskega parlamentarizma se še ni zgodilo, da ne bi bil izvoljen kandidat svobodomiselnih demokratičnih stranke, ki daje ton v parlamentu, zlasti če ga je še povrh podpirala konservativna stranka. Petkrat je bilo treba glasovati, preden je dobil potrebno večino — ne predlagani kandidat Maifeller (župan mesta Lausanne), ampak od nikogar ne predlagani poslanec svobodomiselnih stranke Chuard (vladni svetnik v kantonu Waadt), ki je splošno priznan kot najsposobnejši za visoki urad državnega svetnika. Nadalje je bil izvoljen poslanec svobodomiselnih stranke Scheurer (vladni svetnik v bernskem kantonu) in član katoliško-konservativne stranke Mussy (vladni svetnik v freiburškem kantonu, kateri je šele leta 1848 dosegel zastopstvo v zveznem svetu.)

Po posameznih departmentih je vlada tako sestavljena: Motta, predsednik republike in zunanje zadeve; Schulthess, trgovina; Calonder, justica; Haab, železnice in pošta; Chuard, notranje zadeve; Scheurer, vojna; Mussy, finance.

Taka je reprezentacija sedanje švicarske vlade. Njena sestava pomeni napram prejšnji vladi pomaknitev na desno, kar dokumentira zlasti izvolitev vladnega svetnika Mussyja, ki ga ni le socialistično, ampak tudi meščansko časopisje liberalne smeri označevalo za reakcionarja in sovražnika vsake socialne reforme. V imenu socialno demokratične stranke je vložil poslanec Huben predlog, da naj se volijo člani vlade z ljudskim glasovanjem po proporcionalnem sistemu, in da naj se število članov vlade poveša od 7 na devet.

Primerna prilika za opozicionalno politiko je bila debata o proračunu za leto 1920. Socialno demokratična frakcija je vložila predlog, da se ne razpravlja o proračunu, v katerem je bila postavka 50 milijonov frankov za vojaštvo. S 119 glasovi proti 30 je bil predlog odklonjen. Medtem ko je bila socialno demokratična stranka enotna glede na odklonitev proračuna, se je razhajala v nazorih in v utemeljitvi svojega stališča. Medtem ko je uradni govornik stranke Naine naglašal načelno protimilitaristično stališče stranke, je govornik socialno demokratične levice poslanec Nobs izjavil, da je ne ločijo v tem vprašanju nobene načelne razlike od meščanstva, ampak le vprašanje menjajočega se razmerja sil. Složno z meščanskimi poslanci so tudi Gruetlijanci (ljudska socialno demokratična stranka) s svojim govornikom dr. Enderlom zagovarjali proračun in napadali socialno demokratično stranko. Najdalje je zašel v svojem napadu kmečki poslanec iz euriškega

okraja Tobler, ki je zahteval izključitev vseh socialno demokratičnih elementov iz armade in redno plačo za "zanesljive" elemente, ki se pripuste ali izbero za armado. Curiški "Volksrecht" omenja k temu: "To pomeni opustiti splošno brambo dolžnost in s tem tudi milični sistem."

Zanimiva in za švicarske razmere karakteristična je bila debata o dovoljevanju subvencij. Zvezni svet je postavil v proračun za leto 1920 postavko v znesku 25.000 frankov za tajništvo krščansko socialne stranke. (V Švici obstaja nevtralna strokovna zveza, iz katere so leta 1918 izstopili krščanski socialci in ustanovili samostojno zvezo, ki šteje 20.000 članov.) Za tajništvo švicarske delavske zveze, ki hoče opustiti dosedanjo nevtralnost in se razglasiti za socialno demokratičnega, je ostala v proračunu dosedanja postavka 30.000 frankov. Socialno demokratični poslanci so povdarjali, da šteje ta zveza 200.000 članov in dani subvencija v nobenem razmerju, pa so zahtevali, da se poviša na 145.000 frankov, kolikor dobiva tajništvo kmečke zveze. Ta zahteva ni našla simpatij pri meščanskih poslancih, ki so napeli vse strune, da jo porazijo.

Novi boji pričakujejo švicarski proletariat ne le na političnem, ampak tudi na gospodarskem polju. Evropska reakcija dviga glavo, in to vpliva na kapitalistične kroge v vseh deželah in krepča njih pozicije. V Švici, kjer so našli vsakovrstni reakcionarni elementi ugodno zavetišče, ni nič drugače. Pred kratkim je bil v Bernu zbor zveze švicarskih trgovcev in industrijalcev in zveze švicarskih delodajalcev (dveh močnih organizacij švicarskega kapitalizma), katerega se je udeležilo 350 delegatov. Javnost je bila izključena, tisk ni bil povabljen. Iz tega, kar je bilo javnosti sporočeno o razpravah zbora, je spoznati, da je švicarskim podjetnikom trn v peti uvedba zakonitega osemurnega delavnika, ki je stopil v veljavo z novim letom. Zbor je izrekel mnenje, da se ne more osemurni delavnik vzdržati za daljšo dobo in da je v interesu podjetnikov in delavcev, da se delovna doba podaljša. Sprejet je bil sklep, da ne sme nobena industrijalna stroka napraviti delavstvu koncesije, če bi zahtevalo nadaljnje znižanje delovne dobe.

Tako bi kapitalisti radi odpravili največjo pridobitev švicarskega delavstva, uvedbo osemurnega delavnika, ki so jo meščanski časopisi svoječasno navdušeno pozdravili kot dokaz socialnega razumevanja podjetnikov. Tako naj izgleda "gospodarska demokracija", katere uvedbo je obljubovalo buržvansko časopisje. Tako kaže svojo barvo švicarska buržvazija, ki hoče za vsako ceno v socialni politiki ostati zadnja v Evropi. S tem se pogloblja socialni prepad in oba socialna sloja se pripravljata na boj. Strokovna zveza sklicuje zbor, kateremu naj bi se predložil načrt za združitev vseh strokovnih organizacij. Akcija delavstva ima biti osredotočena, da se more pričakovani boj voditi bolj smotreno in uspešno. Nevtralna Švica je bila obvarovana svetovne vojne, ni pa obvarovano poostrenih razrednih nasprotij in socialnih bojov.

DR. FR. BENÁK:

Socialistična kultura in današnja družba.

Kaj je kapitalistična kultura, more danes le malo ljudi povedati. Treba je živeti v smislu te kulture, da se vidi, občuti in preživlja ogromna razlika. Toda živeti v smislu socialistične kulture je danes takorekó nemogoče, ker se mora človek dozdevati sam sebi, kakor da je zablodil v tujem kraju, kakor ptič, ki so ga zaprli v kletko. Prvi pogoj socialistične kulture je in bo visoka moralna zavest in občutek splošnosti s celoto. Odtod se poraja ljubezen do dela in hrepenenje po višjem stremljenju in stvarjenju. Odtod se gleda z usmiljenjem na ljudsko naravnost navivno gonjo za denarjem, sinekurami in minljivo slavo. Tukaj se rodi miroljubnost, ljubezen do resnice, in nepopustljivost pred nadutostjo ljudskih sebičnejev in uzurpatorjev. Tukaj se rodi solidarnost in prava ljubezen do bližnjega, v prvi vrsti do teh, katerim se godi krivica in ki so izkoriščani. Tukaj se rodi hrepenenje ne le po resnici in znanju, ampak tudi po notranji oplemenitvi in po ognju življenja. Tukaj se rode sanje in koprnenje srca, ki jih ne more uničiti človeška brezčutnost, sebičnost, nezavednost in zaostalost . . ."

Ko sem bil prvič napisal te besede in so bile natisnjene, me je srečal znanec in me vprašal: "France, ali si utopist? Menda ne verjameš, kar si napisal. To so krasne blazne sanje in nič več ne." In takih ljudi, ki ne verujejo v kulturo socializma, je brez števila, četudi so to visoko izobraženi, ali kakor drugače pravimo, kulturni ljudje. Bajje fantaziramo in govorimo v obrisih. Bodisi! Tej naši veri v socialistično kulturo očitajo, da je nemogoča, ker je socializem, kakor se je doslej razvijal in moral razvijati, razreden boj, izvirajoč iz egoizma delavskega razreda. Očitajo nam materijalizem, nesposobnost in nezmožnost, da bi ustvrjali kulturne vrednosti na podlagi socialističnega pojmovanja sveta in življenja. Le na to upozarjajo, kar je bilo in kar je doslej moralo biti, pozablja pa, da zahteva ustvarjenje novih in višjih kulturnih vrednosti baš odstranitev stare kulture. Na težki boj socialističnega gibanja upozarjajo, pa porablja in izbirajo iz njega le razredni pritisk, enostavno pa ne vidijo in ne priznavajo, zakaj se tako godi in kam vse to drži. Zakaj? Zato, ker drži le k potlačenju ljudske sebičnosti, a to je bil doslej kamen spodtike. V svoji bogoravnosti in nadutosti zasmehujejo socialistične mase, ki bajje nimajo druge želje, kakor večji kos kruha. Ogibajo se delavske bluze, ne razumejo in enostavno neznosna jim je misel, da bi res prišel čas, ko bi se mogle gospodarske, socialne in kulturne razmere med ljudmi pravično urediti. Neizmerne idealizma in heroizma priprostih in zatiranih teles in duš ne vidijo. Skozinskoz so prežeti s kapitalistično kulturo, s svetovnim nazorom, ki je zgrajen na sili in laži. Medtem se pa delavski razred ubija in peha za gospode, resnični kulturni delavci, ki posvečajo svoje življenje blaginji

celote in ljudi, pa životarijo in pogibajo v pomanjkanju in bedi . . .

Na ta materijalizem smo ponosni! Le za dostojno človeško življenje se bojujemo, zakar imamo popolno pravico in kar tudi dosežemo za vsakega člana človeške družbe, in sicer le zato, da se ljudstvo naposled zave, da je smisel in smoter življenja vse drugačen in vse bolj vzvišen, kakor gonja za mamonom in razkošjem. Neskončna razlika je že danes med nami in ljudmi kapitalistične kulture, četudi je vse še v stadiju vrvenja in kipenja. Vse drugače gledamo na življenje in na svet, kakor tisti, ki so vzgojeni le u kulturi kapitalizma in sile. Nam te reči enostavno ne imponirajo.

Delavec se bojuje za človeške razmere in dostojno plačo, da bi mogel živeti kot član človeške družine s svojo družino, socialistični duševni delavci pa prinašajo temu svojemu sodrugu v bedi in zatiranju svoje srce, svoje možgane in svoje delo. Oba imata enaki cilj, da se uredi človeška družba po pisanih in nepisanih zakonih ljudske solidarnosti. Na razvalinah barbarske kulture hočemo zgraditi človeško kulturo.

Ogromno delo opravljamo ob najtežjih pogojih, proti odporu celega sveta, proti bolehnemu konservatizmu minolih tisočletij, proti laži in nasilstvu, v katero pride človek, komaj da se je rodil. Razredni boj vodimo s popolno zavestjo, da ne bi drugače mogli doseči namenjeni cilj. Toda sočasno s tem razrednim bojem vodimo tudi kulturni boj brez milosti in dosledno, in tako postajamo pionirji bodoče socialistične družbe.

Socialistična družba! Ni je še in ne bo je še tako kmalu. Le mi smo, ki se bojujemo za to družbo. Milijoni delavcev roke in duha so, ki sanjajo in delajo, izkriščani in zatirani od ljudske zlobe, za boljše in krasnejše življenje. Ako bi bili res taki materijalisti, kakor nas slikajo, kje bi bila danes in kako bi izgledala človeška družba? Pojdite, zagovorniki kapitalistične in zasmehovalci socialistične kulture, v naše vrste, ki jih sumničite kot sebične, spoznavajte njih koprnenje in želje, opazujte njih življenje, in obstrmeli boste. Našli boste na tisoče dobrih knjižnic, ustanovljenih z vinarskimi prispevki, sešli se boste s tisočermi proletarci, ki pošiljajo svoje otroke v oddaljena mesta študirat za svoje žulje. Njih lastne žerje po znanju in izobrazbi ne pogasite. Niti od daleč ne najdete tistega razrednega sovraštva in tistih predsodkov, o katerih se toliko sanja, govori in piše . . .

Če pa pridete mednje z bakljo pouka in izobrazbe, ne najdete boljših in hvaležnejših dijakov. Take so te naše socialistične mase. Dobro poznamo njih kreposti in napake. Njih grehi, ki jih enomer naglašate, da bi diskreditirali titanski boj, ki ga vodijo, so enaki vašim grehom. To so napake in hibe kapitalistične kulture. Očitajte jim alkohol, gostilne, netesnost; kako pa postopate v življenju sami, vi, ki se bahate in ponašate s kulturo? Vse maskirate z obliko, toda v jedru niste za nič boljši in kulturnejši. Nasprotno! Z ozirom na svojo vzgojo in izobrazbo ste daleč za njimi.

Kako izgleda vaša kultura? S čimer se ponašate ni vaše perje. V šole hodite, ki so ljudstvu nedostopne, in črpate znanje od učenjakov in znanstvenikov, katerih očetje so proletarci. Koncerte in gledališča obiskujete in poslušate za denar izkoriščanih ljudi, ki vam producirajo svojo umetnost za mizerno plačo. Po stenah svojih salonov imate razobešene slike, ki so jih slikali veliki mojstri v bedi in stradanju. Po vaših luksurioznih knjižnicah se valjajo gomile razkošnih, toda nerazrezanih in nedotaknutih knjig.

Kultura, najvišje bogastvo človeštva, vam je predmet trgovine. Z denarjem izkoriščanja kvarite in korumpirate vsč. Zaslužili ste učitelje, napravili ste umetnost semenjsko, in gorje onemu izmed velikih kulturnih ljudi, ki se ne vda premoči vašega kapitala. Prava, vznešena kultura vam je nerazumljiva in neugodna, ker razkriva vašo sebičnost in praznoto, in zato bi radi vse pobili in skazili z vašim denarjem. Vse vaše kulturno stremljenje je navsezadnje odvisno le od tega, koliko da prinaša. Zaslužili ste znanost, zlorabili ste umetnost. Uklenili ste ljudski razum in poteptali ste človeško notranjost. Toda ne za dolgo! V socialistični družbi bodo znanosti in umetnost le za blaginjo vsega ljudstva, in nadarjeni in talentirani ljudje bodo uživali največjo svobodo in možnost, da bodo delali za srečo vseh. Današnja moč in vlado kapitalistične kulture nadomesti v socialistični družbi mnogo večja moč, in to bo vlada razuma, znanosti in človeške solidarnosti. Simptome je že danes jasno opaziti.

Na mesto kronanih glav postavi ljudstvo, narodi in države prosvetljene filozofe. Človeški razum, znanost, moralna dovršenost in velikost zmaguje danes v načelu nad načelom in pravico dedičnosti kastovske sebičnosti, in to je nezmotljivo znamenje, da pada preživela kultura kapitalizma, in da je nova, velika kultura ljudstva na nevzdržni in zmagoviti poti.

Lokalna uprava.

(Nadaljevanje.)

Volilec ni volil kot oseba, ampak le kot posestnik in davkoplačevalec gotove grofije, ali pa kot meščan gotovega mesta. Volilna pravica v mestih je polagoma prešla izključno le na mestne upravne odbore, ki so predstavljali tam gospodujočo kliko nekaterih aristokratskih rodbin. V parlament torej niso prihajali zastopniki mest, ampak zastopniki gospodujočega razreda. Mnogo mest, ki so dobila že pred stoletji pravico pošiljati poslance v parlament, je pa med tem že davno popolnoma propadlo. Od srede 17. stoletja je zavladovalo v parlamentu aristokratsko veleposestvo. To gospodarstvo je mogel ogrožati le kralj, zato je bilo v interesu plemstva v revoluciji odstraniti le tega, sicer sta pa obe frakciji istega gospodujočega razreda Whig in Tories po revoluciji dobro čutili, da more le tako sestavljen parlament brezpogojno služiti njihovim interesom. Ko je bil kralj odstranjen, je prevzela vodstvo takčasna najmočnejša stranka, zato ta niti od daleč ni

misli na kako času primerno reformo parlamenta in uprave. Stotine propadlih mestec s pravico parlamentarnega zastopstva je sedaj tvorilo najsilnejšo oporo gospodujočega razreda. Tudi volilen boj že od začetka 18. stoletja sem ne kaže nobenih socialnih nasprotev, ampak je le boj dveh frakcij istega družabnega razreda, ki skušata priti s podkupljanjem in največjo korupcijo do vlade. Korumpirane notranje razmere, kakršne so zapustili kralji parlamentu, je tiral boj še bolj do skrajnosti. Z malimi izpremembami in dopolnili raznih določb, je hotelo gospodujoče plemstvo za vedno utrditi svojo vodilno politično pozicijo v vseh državnih in upravnih institucijah. Za parlament so n. pr. že začetkom 18. stoletja določili, da more fungirati kot zastopnik grofije le posestnik z najmanj 600 funti letne rente, in kot zastopnik mesta s 3000. Razen tega so tudi funkcijsko dobo parlamenta raztegnili na 7 let. Podobna določila so uvedli tudi v razne institucije in funkcije lokalne uprave ter v mirovno sodstvo. Na ta način je bila vsa srednja in nižja plast prebivalstva povsem odrinjena od javne uprave.

V 18. stoletju je torej neoporečeno prešla vsa oblast v roke trdnega, samozavestnega na zunaj sklenjenega razreda, ki je obvladoval parlament in centralno vlado, sodstvo in cerkev, vso lokalno upravo v grofijah in mestih in jo vodilo v popolni notranji harmoniji v svoje lastne interese, a na zunaj vedno kot čuvar nacionalnih tradicij. Ta režim namreč ni bil nikdar povsem plutokratski, saj angleška fevdalna aristokracija nikakor ni takšna kakor na kontinentu, povsem ekskluzivna kasta, ampak se vedno dopolnjuje, krepi in poživlja po novih prirastkih iz nižjih plasti, ki se socialno dvignejo in katerih interesi postanejo identični z onimi vladajoče oligarhije. Znala se je vedno prilagoditi časovnim razmeram in ni nikdar izgubila zavesti skupnosti z narodom, nikdar ni tvorila zaključene kaste, ampak le najvišjo plast vsega naroda, ki je monopoliziralo tudi vso znanost, zato je bila duševno in moralno usposobljena, da vodi narod in državo; to nam priča silna moč in teritorialna obsežnost, do katere se je povzpela Anglija tekom 18. stoletja.

Moralno moč je dajalo temu vladajočemu razredu vedno neomajno priznanje k nacionalnemu pravu, ki se kaže v nedotakljivi poziciji sodnikov, katerim se je zagotovila že početkom 18. stoletja popolna neodvisnost. Sodniki sami so si pa znali ohraniti v vseh časih neskaljen ugled, zaupanje in odlično socialno pozicijo. Razredna justica se je pojavila le tu in tam pri mirovnih sodnikih v lokalni upravi, kadar je šlo za materijalne interese vladajočega razreda.

Konec 8. stoletja, ko so nastajala velika industrijska in trgovska središča, so se začeli pojavljati tudi vedno živejši interesi najširših plasti na lokalni upravi, ki jo je vodila gospodujoča oligarhija v svoje interese brez vsake kontrole od strani centralne vlade. Čim bolj se je država razvijala socialno in ekonomsko, tem očitnejše so se kazale

tudi vse hibe tega koruptnega vladajočega sistema, ki je baš tedaj popolnoma dozorel in dobil ponekod že groteskne oblike. Rastoča industrija in trgovina sta porajali nov srednji stan in ta je vedno živejše občutil nevdržnost tega sistema. Kritika je postajala vedno glasnejša in brezobzirnejša, saj so opravili že l. 1695. preventivno cenzuro. To kritiko je še pospeševalo dejstvo, da je bil baš London eno izmed onih redkih mest, ki si je ohranilo volilno pravico na precej široki podlagi in tako je prišla nezadovoljnost širokih plasti do izraza v vedno ljutejših volilnih bojih, pri katerih je že tedaj intenzivno sodeloval tisk in vsa javnost. Nezadovoljnost je naraščala in začel se je oni proces, ki je končno strmoglavil dosedanji sistem in Anglijo popolnoma regeneriral.

Trgovski element, ki se je zbiral posebno v Londonu, se je pričel uveljavljati v drugi polovici 18. stoletja kot samostojen političen faktor z izrazitimi samostojnimi interesi, ki bistveno nasprotujejo onim veleagrarne aristokracije. Silno bogastvo, ki se je stekalo iz kolonij, je ustvarilo nekako trgovsko aristokracijo, ki se je, opirajoča se na denar, začela poganjati tudi za politično moč v parlamentu. Pravtako je stopil v Londonu na površje močan trgovski in obrtni srednji stan in prevzel kot volilee londonskih poslancev važno politično ulogo. Izum raznih strojev je pospešil popolen preobrat agrikulturne dežele v največjo industrijsko državo sveta in vladajoče veleposestvo je stopalo vedno bolj v ozadje kot socialno in gospodarsko vodilni faktor.

Ker se je pojavil ta proces najprej in najmočnejše v Londonu, so tudi nove politične in socialne ideje, ki so začele tedaj prihajati čez kanal iz Francije, našle v Londonu najrodovitnejša tla. Nova politična, socialna in posebno ekonomska naziranja predrevolucionarne francoske literature (enciklopedistov) so našla na Angleškem največji odmev. Teorijo gospodarske svobode je razvil Adam Smith v popoln sistem gospodarskega liberalizma. V znamenju teh novih idej so postajale tudi parlamentarne volitve v Londonu vedno bolj burne in politična nasprotstva so prodirala vedno globlje v najširše plasti. Ustanavljala so se politična društva, časopisi, prirejali so se shode in parlamentu so nastopili nekateri londonski poslanci z vso silo za nove radikalne demokratične politične ideje. Na knjižni trg so prihajali spisi, ki so pripovedovali ljudstvu, da je imelo nekoč volilno pravico, ki mu je bila pozneje vzeta, da si je parlament svojevoljno podaljšal funkcijsko dobo od enega na 7 let in se s tem odtegnil intenzivni ljudski kontroli, v živih barvah so mu slikali, kako parlament prezira staro nacionalno pravo in tvori ognjišče največje korupcije. Povsod so zahtevali reforme parlamenta in povrnitev nekdanjih, po nacionalnem pravu zajamčenih pravic.

(Dalje prihodnjič.)

Slovenski delavci, oživite klube J. S. Z. v vaših naselbinah. Kjer kluba še nimate ga ustanovite. Za pojasnila pišite tajništvu J. S. Z.

ETBIN KRISTAN:

ANTON GRABIČ.

(Nadaljevanje.)

“Da si zaslužite življenje, he? Ne bi li marali zaslužiti kaj več, kot baš to, kar imenujete življenje? — Po pravici rečeno mi ne izgledate, kakor da bi radi vse življenje prebili v tementu ob fižolju in krompirju. Pri nas je navada, da govorimo kar naravnost, dragi gospod. Tako se najbolje opravljajo kupčije, le verjemite mi, kajti izkušnje imam v tem. V starem kraju mislite, da mora človek biti zvijačen; nikdar ne povej vse resnice, ne razodeni cele misli, igraj za hrbtom, nadmodruj drugo stran, a? Nesmisel, prijatelj, pravim vam, nesmisel! Amerika je prevelika za take kvartaške trike. Tukaj trgujemo pa ne kramarimo, razumete? Veste, kaj se to pravi?”

Grabič ni vedel, kaj se to pravi, toda ker je inkvizitor molčal, je smatral to za znamenje, da pričakuje odgovor. Dejal je torej, da misli da ve, kaj to pomeni. Sploh se ni več počutil tako stisnjenega kakor v začetku in dobro se mu je zdelo, da je Amerikanec toliko govoril. Čim dalje je razvijal svoje predavanje, tem bolj je ginila megla, v kateri se je skrival strah.

Mož se je navidezno zadovoljil z odgovorom, ker ni vprašal, kakor razume Grabič razliko med trgovino in kramarijo, temveč si je zopet dal besedo:

“Dobro bi radi živeli, mladi mož, kos bogastva bi si radi pridobili, kajne? Čemu neki prihajajo ljudje v Ameriko? In kdo ugovarja takim željam? Kdo zameri? Amerika vam hoče dati priliko, vam kakor vsem, ki prihajajo sem. Mi nismo nevoščljivi in ne vemo, zakaj bi bili. Tukaj je dovolj bogastva za vse, le poiskati ga je treba. E, tam na oni strani ste slišali, da leži na cesti in ga je treba le pobirati. Saj vem, kako se tam govori o Ameriki. No, kar tako, kakor pripovedujejo vaši sanjači, ni. Pečeni golobi ne letajo nikjer po zraku, ne pri vas, ne pri nas. Ampak bogastva leže tukaj, neprecenljiva bogastva, le poiskati jih je treba in spraviti na dan. Nikomur ni pri nas prepovedano, da postane drugi Morgan, le znati mora in prav mora ravnati. To je tisto, tujec! Prav se mora ravnati. Kako se vam zdi to, kaj? . . .”

“To se mi zdi v redu,” je odgovoril Grabič, da ne bi izgledal kakor človek, ki mora o vsakem odgovoru razmišljati pol ure. Posredovalec dela ga je morda slišal, morda ne — po njegovem vedenju se ni moglo ugeniti. S svinčnikom je čaral kakor v zamišljenosti po papirju. Čez nekaj časa je z bliskovito naglico odložil svinčnik in se tako hitro obrnil, da se je Grabič skoraj ustrašil.

“Kaj pa pravzaprav mislite delati, kaj? — O tem mi še niste rekli ničesar. Če vas tako le presojam, ste najbrže ugibali o kakšni pisarni, ker imenujete to pri vas “boljše delo”. Toda take fantazije kar pokopljite. To nima ne repa ne glave. Dobro delo je tisto, ob katerem se dobro zasluži. S pisanjem tukaj sploh nič ne opravite, kajti naš jezik morate poznati, tudi če bi šli h kakšnim Nemcem v službo. In naposled — kaj je pisarija? Tudi to je tak starokrajski predsodek. Mi smo v demokratični deželi, kjer se ceni delo po tem, kar je vredno. Kaj torej nameravate? Kaj ste mislili o tem? Če hočete poslušati svet izkušenega človeka, ki je imel opravka že z vsemi lisicami in volkovi, nikar ne odlašajte predolgo; vsak zamujen dan je izgubljen zaslužek. Računajte, toda ne računajte preveč. Ne mislite, da mora čakanje prnesti na vsak način kaj boljšega. Hitro pograbi, pa drži, to je pametno pravilo. Rokodelstva ne znate nobenega in lotiti se morate dela, ki vam pripravi pot za bodočnost. Danes je kratek dan in nič ne de, če se pas nekoliko tesneje pritegne, ker je veliko več dni pred nami in vse pečenke nam ne morejo medtem drugi pojesti. Le da se sprijaznimo s tistimi, ki lahko dajejo pečenko, to je važno. Lahko pride čas, ko jo bomo sami delili, toda najprej jo moramo dobiti od tistih, ki jo imajo sedaj. In vedeti moramo, kako jo dobimo. Kaj sodite o počenki, prijatelj?”

Grabič je bil kakor v puščavi. Vse predavateljevo modrovanje je razumel in ga ni razumel. Kam meri ta puška? Čemu ves ta pouk? Ali tiči v vsej tej filozofiji globokejša tajnost, ali je to poseben humor, ki je tujcu tako nerazumljiv kakor arhitektura petdesetnadstropnih hiš? Bolje je, če je humor, in Grabič je sklenil pogledati na stvar s tega vidika, že zato, ker se mu s tem olajša odgovor. Svoje duševne sile je že toliko zbral, da je to hitro premislil in odvrnil je:

“Pečenka se tudi pri nas bolj ceni kakor krompir in za jutrnjega fazana se menda vsakdo zadovolji z zeljem, le če je kaj poštenega upanja, da ne bo zelje večno. In s kuharjem je bil pri nas celo pri vojakihs vsakdo rad prijatelj.”

Pri tem se mu je zopet in zopet ponavljalo vprašanje, kaj naj vse to pomeni. Kakor na dogodek iz sanj se je spominjal, da je bil nekoč slišal ali čital o najmerodajnejšem ameriškem pregovoru “Time is money”; ali je ta beseda izmišljena, kakor jih je mnogo v domovini, ali ima mož več časa, kakor drugi ljudje, kar bi se zdelo z ozirom na njegov poklic skoraj čudno, ali je velik brbljavec, ali pa ima kakšen poseben namen, ki ga nepoučen novinec ne more izlepa uganiti? Morda je treba paznosti in previdnosti, in Grabič se je zavedal, da mu bogovi tudi tega blaga niso udelili v izobiljni me-

ri. Ali njegova radovednost je postajala tem napetejša.

Nekaj časa je bil zopet molk v sobi, česar pa Grabič ni opazil. Šele ko je neka muha nenavadno vsiljivo zabrenčala, se je zdramil, navedoč, ali čaka njegov učitelj na nadaljevanje odgovora, ali je zatopljen v misli. Mož je začel s prsti bobnati po mizi. Nenadoma je prekinil to koračnico, položil tolsto dlan z naglo kretnjo na mizo, kakor da je hotel označiti dosežen sklep, pa je zadeklamiral:

(Dalje prihodnjič.)

ČLANOM JUGOSLOVANSKE SOCIALISTIČNE ZVEZE.

Sodrug!

Glasmom zaključka seje gl. odbora J. S. Z. z dne 17. januarja t. l. je proglašena na datum, ki je naznačen v cirkularjih, ki jih dobe vsi tajniki klubov "Rdeča nedelja", in soعر z namenom

1. da člani J. S. Z. zbirajo na dotični dan zneske v fond za povzdigo agitacije in organizacije J. S. Z.;

2. za pridobivanje novih članov v socialistične klube;

3. za pridobivanje novih naročnikov na glasilo "Proletarec" in naročanje socialističnih knjig in brošur.

Sodrug! "Rdeče nedelje" pomenijo za naše gibanje poživljenje in pojačanje naših vrst, utrditev naše trdnjave, ki jo je ustanovilo slovensko in srbohrvatsko delavstvo v Ameriki za pomoč uresničenja socialističnega ideala.

Kakor drugod, tako je vojna doba vsled raznih vzrokov zredčila naše vrste in prizadjala hud udarec zlasti našim financam, od katerih je odvisno vse naše nadaljnje delo. Ti vzroki so preprečili tudi mnogo drugega dela, ki je postalo sedaj tim nujnejše. Kar se ni moglo storiti v teh težko dihajajočih časih, moramo sedaj nadomestiti kolektivno na določen čas in sistematično, s koncentrirano akcijo in enotno dušo za cilje, ki jih zastopa naša J. S. Z. Vsled tega "Rdeče nedelje". V letakih naznanjen dan bo prva tehnedelj v tem letu. Druge slede pozneje in bo njihov datum naznanjen zopet potom cirkularjev, ki bodo dostavljeni tajnikom klubov.

Na cirkularju določen dan naj bo vsakega zavednega sodruga dolžnost, da gre v svoji koloniji in v svojem odmerjenem delokrogu, ki ga določijo sodrug v klubu sami, od hiše do hiše, kjer žive naši delavci, dotičnega prijatelji ali sodelavci in koletka v fond za povzdigo naše organizacije, da nagovori vsakega, od katerega pričakuje, da je naklonjen naši stvari, da se vpiše v socialistični klub, da naroči "Proletarec", knjige in brošure, ki jih ima list v zalogi.

Sodrug! Ne pozabite, da so naši odkriti in neodkriti sovražniki noč in dan na delu in si prizadevajo z vsemi sredstvi, ki so jim na razpolago (in teh ni malo), da nam škodijo, in če mogoče nas tudi uničijo.

Njih delo je tako razdeljeno, da dosega njih uničevalni namen vse naselbine, kjer žive naši delavci. Baš zato je potrebno, da je odpor proti tem uničevalnim elementom zapopaden v vseh krajih enako. Ni ga večjega sredstva za to njihovo namero, kakor je neaktivnost članov J. S. Z. In nato računajo. Preračunali so na drobno s številkami, da nas sploh ni več, in da kolikor nas je ostalo, se ne zanimamo več tako za našo stvar, kakor smo se nekaj, ko so bile razmere drugačne. Te račune jim moramo prekrižati. "Rdeče nedelje" morajo biti po eni strani straža napram tem nevarnostim od zunaj, po drugi strani pa merilo našega lastnega dela in podvize od znotraj. Kajti ni ga večjega sovražnika J. S. Z. kakor fatalizem in zaspanost njenih članov. Vojne razmere so kolikor toliko končane, in pred nas nastopa doba dela in organiziranja.

Socialistično gibanje v Ameriki se je začelo kristalizirati in ne bo dolgo, ko bo proletariat zopet strnil svoje vrste v mogočno falango in stal jačji kot kdaj poprej nasproti svojim sovražnikom. Dotlej pa je naša dolžnost, da strnemo svoje lastne vrste tako, da dobimo, ko pride čas za skupne politične in gospodarske akcije od vseh ostalih in tako organiziranih narodov v Ameriki kredit, in da nas bodo vpoštevali.

Z "Rdečimi nedeljami" se začne v zgodovini Jugoslovanske socialistične zveze nov list — list, ki bo kazal našim bojevnikom v bodoče, kako so aktivni sodrug povzdignili svojo "Jugoslovansko socialistično zvezo po kaosu, ki ga je prinesla seboj vojna. "Rdeče nedelje" pomenijo za Jugoslovansko socialistično zvezo v Ameriki novo življenje!

Na delo, sodrug! Če bo storil vsak sodrug svojo dolžnost, uspehi ne bodo izostali in prapor napredka bo zopet zaplapolal na utrjeni trdnjavi Jugoslov. socialistične zveze!

Tajništvo J. S. Z.

Doba "nonpartisan ticketa", ki ga sprejemajo malone v vseh krajevnih in državnih postavodajah Zedinjenih držav, je najjasnejši dokaz, da socialistična ideja napreduje kakor nidkar poprej. Strah pred socializmom bo nagnal obe stari stranki v en tabor, in na ta način boste morali pokazati odprto, da ste obe enaki, in da ste bili taki že od nekaj.

Fay Stannard Backer, znani korespondent Chicago Daily News, piše v svojem analitičnem članku o političnem nagnenju delavskega razreda izza vojne in o trikih, ki so se jih posluževali kapitalisti, da dobe njihove glasove in ga na ta način porinejo nazaj v moderno sužnost, sledeče:

"Ameriško delavstvo se je zdramilo. Ustanovilo si je svoje politične stranke, in če ga bodo pri prihodnjih volitvah hoteli kapitalisti zopet loviti, naj odda svoje glasove za njihove kandidate, kakor je bilo dosedaj vedno v navadi, se bodo zelo zmotili."

S korespondentom Backerjem vred smo radovedni, če se je ameriško delavstvo izza vojne dobe v resnici tako izšolalo, kakor misli Mr. Backer, da se je. Skrajni čas bi že bil, da bi se. Če se je, in v koliko se je, bomo videli v jeseni.

KAJ BI REKLI NAŠI ČITATELJI IN SODRUGI ČE —

bi pisali na primer v "Proletareu" takole:

"Čitatelji Proletarca in sodrugi, ki žele da ostane vse pri starem, kakor je bilo pred dvajsetimi leti in preje, naj gledajo, da se delavci ne bodo nič več zanimali za svojo organizacijo in svoje časopisje, za svojo izobrazbo in svojo moč. Svoj list in svojo organizacijo naj tako zanemarijo, da mora eno in drugo propasti. Čitajo naj in se zbirajo okrog patra Zakrajška, okoli Billy Sundaya in okrog listov, ki se pečajo s prodajo šifkart ali pa okrog listov, ki nimajo nobene vezi s socialistično ali podporno organizacijo in niso njihovi gospodarji odgovorni nobenemu drugemu, kakor samim sebi. Socialističnih agitatorjev in organizatorjev ni treba; političnih in gospodarskih organizacij delavstva, kakor plačevanja mesečnih prispevkov za njih vzdrževanje, ni treba; kajti zakonov, ki bi varovali delavske interese, organizacije, ki bi pritiskala na delodajalce za krajše delovne ure in boljše delovne razmere v tovarnah, rudnikih, železnicah itd., ni treba — ker kapitalisti, ki posedujejo industrijo, kjer delavstvo producira, iščejo trgov ter pripravljajo celo vojne zanje, ne jemljejo delavcev v delo iz zgolj sebičnega izkoriščanja in grabežtva, temveč iz čiste človekoljubnosti in idealizma. Ljudje, ki govore o izboljšanju delavskega položaja, o industrijalni demokraciji, o odpravi družabne krivičnosti in vspostavljenju svobode in kulture, so lenuhi, ki se hočejo živeti na stroške tujih rok, demagogi so in hujskači, katere je treba pozapreti ali pa jih spraviti na osamljen otok.

Železnice, jahte, zrakoplovi, palače, univerze in vse najboljše iznajdbe za komfort — vse služi delavstvu, ki ima čezmerne prilike, da se vozi in živi razkošno, da se uči na univerzah, da se odpelje na zimō v Florido in Californijo, v Bermudo ali na havajske otoke, spomladi pa se vrne in nadaljuje svoje delo na vstoki; da potuje in vidi svet in živi tako življenje, kakor ga je opisal Bellamy v svoji romantični knjigi "Looking Backward". Drama, opera, koncerti, športi, telovadba in vse drugo, kar osvežuje telo in dušo, je delavstvu v tej idealni družbi tako pristopno, kakor voda, zrak, ceste in ether, ki ga obkroža njegov jaz. Vse je urejeno lepo in idealno! Svobode — politične in gospodarske je več kot preveč; in če se nam zdi, da jo ni dovolj, samo potrka-mo na vladna vrata, pa nam je odmerijo, kakor bravnjeva češpeli. Kdor toži o pomanjkanju svobode in drugih podobnih rečeh, dela to le iz objestnosti. Proč s prevarami in iluzijami, ki jih uče socialisti! Proč z njihovimi knjigami, proč z njihovimi časopisi in brošurami! Ivelo kapitalistično in njemu podrejeno časopisje a la patrova Edinost, edino modro in pravično vsem ljudem na zemlji. Njih članki in poročila so božja razodetja — razodetja vekov, ki ostanejo neizpremenljiva in vsled tega nezmotljiva. Skloni se delavec, obudi svoj kes in ko dobiš odvezo, zapoj hozana kapitalističnemu sistemu, ki ti daje tako udobno in idealno življenje! Zapoj hozana vsem, ki obožavajo in so že obožavali ta veleidealni sistem tedaj,

ko je brodila tvoja grešna duša v temi navideznega siromaštva, navideznega neznanja, navideznega izkoriščanja, navidezne krivice, ki se ti je baje godila, a je bilo vse skupaj le izrodek tvoje bolne domišljije, kajti v resnici je bilo tako, kakor je pisalo in poročalo kapitalistično časopisje — namreč, da si živel in še živiš idealno življenje, pa si se le preobjedel in sedaj sam ne veš kaj hočeš.

Mea culpa, mea culpa! Živel kapitalistični sistem!"

• • •

Ali bi mogoče kaj takega pisati list, ki je last slovenskih delavcev v Ameriki? Ne, ne bi mogel; ne, dokler je list socialističen in zagovarja delavske interese. Ne, dokler smatra, da je politična in gospodarska organizacija delavstvu tako potrebna, kakor ribi voda in človeku zrak. Ne, dokler smatra, da je sedanji družabni gospodarski sistem krivičen in da ga je treba nadomestiti s pravičnejšim.

Toda če bi "Proletarec" vzlic svojemu stališču in prepričanju pisal drugače, je čisto umljivo, da bi ga zadela po vsi pravici kritika vseh njegovih naročnikov in čitateljev.

Vzemimo te reči za predpostavko, pa se vprašajmo, če ne bi bilo v drugem slučaju opravičeno uredništvo in upravnništvo "Proletarca" kritizirati svoje čitatelje in sodruge, ki to izvajajo direktno ali indirektno napram listu in organizaciji sami. Ni treba, da delajo to direktno in na ta način, kakor je tukaj naznačeno, to je, da bi direktno zabavljali čez Jugoslovansko socialistično zvezo in "Proletarca" ter njih nastavljenca; dovolj je, da so neaktivni; saj se z neaktivnostjo pomaga nasprotniku tako uspešno, kakor če se dogovorita, da delata oba v eno in isto smer. Posledice štejejo.

Kdor je v organizaciji, socialistični, politični ali ekonomski, kdor simpatizira s socialističnim listom, pa ne stori nič, da se pojača enega ali drugega vpliv, da se zanj ali zanjo poteguje in podpira gmotno in moralno, škoduje svojim lastnim interesom, in sicer nič manj ne, kakor tisti, ki se smatrajo za zunanje sovražnike, le da je njegov položaj kot socialista po imenu mnogo bolj tragičen kakor pa tistih, ki so sicer tudi izkoriščani, pa ne vedo, in hvalijo ta sistem, medtem ko je socialist po imenu proti temu sistemu, a ne stori nič, da se čim prej odpravi.

Kako dolgo bodo slovenski delavci v Ameriki s svojo neaktivnostjo pomagali zagovarjati ta sistem v prilog tistih, ki imajo koristi od tega, in ki bi najraje videli, da postaneta J. S. Z. in "Proletarec" jutri bankrotna? Kako dolgo? —č.

AGITACIJA IN PROTIAGITACIJA.

Nekateri čitatelji hočejo v Proletarcu novice, nekateri povesti, tretji to, četrti ono itd. Za ene je list zanič zato, ker je socialističen, za druge ni dober zato, ker ni socialističen. Enim je list preveč boljše-viški, pa kličejo na pomoč vruga in boga, žandarje in rablje, da ga uničijo. Drugim je list "socialpatriotski" in zaradi tega izdajalec delavskih interesov, pa mu žele, da se umakne v "penzijo", ampak Proletarec ima svoj program in ne more ustrezati vsem.

Večina njegovih čitateljev ve, da je Proletarec list, ki je od vsega svojega obstanka budil razredno zavest, da je razblinjal temo mračnjaštva, da je stopal na prste pijavkam, da je pomagal ustvarjati organizacijo našega delavstva, J. S. Z. Trdnjave reakcije med ameriškimi Slovenci so padale, po zaslugi Proletarca in njegovih številnih sobojevnikov. Klerikalizmu smo spodbili tla, protidelavski listi so se prelevili v "delavske" liste. Celo znani notorični pater se je tako daleč spozabil, da imenuje svoje žurnale "delavske liste". Vsi vodijo reklamo pod krinko "delavske firme", zaman pa iščete v njih glavno jedro delavskih interesov, agitacije za politično organizacijo razredno zavednega delavstva. Slovensko delavstvo ima tu svojo politično organizacijo. Delavski listi bi morali agitirati zanjo, če so res bojovniki za delavske interese.

V vsaki naselbini najdete med našimi ljudmi tudi take, ki ob vsaki priliki povdarjajo, da so socialisti in to še zelo "rebelš" socialisti. Vprašajte jih, če so člani soc. kluba, pa se bodo čudili takemu vprašanju. Končno vam povedo, da v naselbini sploh ni socialistične organizacije in je tudi ni treba, kajti oni so še boljši socialisti, kakor pa tisti, ki so organizirani v stranki. Večina teh namišljenih socialistov ni niti naročena na noben socialistični list in se ji zdi tudi to povsem nepotrebno. Delo za organizacijo je ravno med te vrste ljudmi najtežje. Ne pridobite jih za nobeno delo, ker so zanj preleni. Z radikalnim fraziranjem, ki je pa vseskozi puhlo in prazno, mislijo, da je vse opravljeno. Ampak ti frazerji imajo še to lepo navado, da v svojem navdušenju za koše besed napadajo tiste liste, ki so propagatorji za resno, organizirano delo in tiste sodruge, ki so ves svoj čas posvetili delu za socialistično organizacijo.

Občina je organizacija; dežela je organizacija; država je organizacija; cerkev je organizacija; unija je organizacija, ampak vrtoglavim demagogom med našim delavstvom tega ne dopoveste. Organizacija! Čemu naj bi pristopil v organizacijo, čemu naj se naroči na socialistični list, če je vseeno lahko dober socialist, še boljši, kot tisti, ki je v organizaciji. To je njihov argument. Ti ljudje pa se vedno pozabijo vprašati, kaj bi bilo, če bi vsi tako argumentirali. Če jim vi zastavite to vprašanje, odgovore čisto ravnodušno, da je drugih dovolj za organizacijsko delo in njih sploh ni treba poleg. Vsi taki ljudje spadajo med sovražnike organiziranega dela in so eoklja pri vozu napredka. Ne, nas ni dovolj. Kadar nas bo, bomo v večini, do tega pa je še dolga pot boj in žrtev. Zavedajmo se tega, in se ne tolažimo z

iluzijami. Člani smo male armade v tej deželi, ki gradi šele temelj organiziranemu delu delavske solidarnosti za cilje socializma. Zc.

UTRINKI.

Pred kratkim smo objavili protestno resolucijo, ki jo je sklenila Jugoslovanska socialna demokratična stranka v Ljubljani v zadevi jadranskega vprašanja. Zaradi informacije objavljamo danes tudi tozadevni resoluciji liberalne in klerikalne stranke.

Resolucija Jugoslovanske demokratične stranke: Načelstvo Jugoslovanske demokratske stranke, vsled vznemirljivih vesti o poteku pogajanj radi naše zapadne granice in Reke zbrano dne 17. jan. t. l. na izredni seji, je soglasno slenilo: 1. Da odločno vztraja na starem programu pravičnosti, ki je edini v stanu red in prijateljstvo vzpostaviti med narodi; narodi naj sami odločujejo o usodi; po tem načelu naj se tudi našemu narodu v vsem Primorju da prilika, da izjavi svobodno, kateri državi hoče pripadati. 2. Da iznova odločno ugovarja proti temu, da bi se s kakršnimkoli nameravanim kompromisom kratila naša nedvomna pravica do Reke in njenega pristanišča; brez Reke je gospodarski razvoj našega naroda nemogoč in so zlasti njegovi odnošaji do ententnih držav odrezani; zato je za nas vsaka solucija brez naše suverenitete nad Reko izven diskuzije. 3. Vlada se pozivlje, naj neomajno napram vekomur vztraja na stališču samoodločevanja za primorske Jugoslovane in za našo suvereniteto nad Reko in celo Dalmacijo; zaveda naj se, da je ves narod za njo in da bi vsako umikanje zbudilo velikansko razburjenje z nedoglednimi posledicami; Slovenski del naroda sicer trpi vsled neizvestnega stanja do sklepa miru, yendar rajši trpi naprej brez omahovanja, kakor da bi pristal na svojo gospodarsko smrt in zapustil svoje brate v Primorju. — Načelstvo Jugoslovanske demokratske stranke.

Resolucija Vseslovenske ljudske stranke: Po došlih poročilih namerava mirovna konferenca prisoditi Italiji velik del jugoslovanskega ozemlja. Stotisoči slovenskega in hrvaškega naroda naj bi bili odtrgani od svojih rojakov ter izročeni tuji državnim oblastim. Vseslovenska ljudska stranka slejkoprej neomajno in brezpogojno vztraja na tem, da se tudi slovenskemu in hrvaškemu narodu da pravica, v svoji neodkrknjeni seloti ujediniti se v skupni jugoslovanski državi po načelih samoodločbe, po naravnem in božjem pravu ter po obljubah, s katerimi so zavezniki med vojno vabili narode na svojo stran. Ker torej zahtevamo, da pripade Jugoslaviji cela slovenska Primorska ter vsa vzhodna jadranska obal do izliva Soče, opažamo z začudenjem in skrajnim ogorčenjem, da se je začelo resno razpravljati celo o pripadnosti Reke, ki je za slučaj, da bi izgubili Trst, edino mogoče naše izhodišče na morje, brez katerega bi hrvaški in zlasti slovenski živelj neobhodno moral zapasti gospodarski sužnosti. Vseslovenska ljudska stranka opozarja vlado s poudarkom in z vso resnobo, da drugačne rešitve tega teritorialnega vpra-

šanja ne bo nikdar priznavala ter da bo za morebitno neugodno rešitev delala odgovorno vlado. Prosimo deželno vlado, da izvoli predstoječe javiti centralni vladi. — Za Vseslovensko ljudsko stranko: B. Remeč, podnačelnik.

Sodnik dr. France Goršič objavlja v ljubljanskem "Napreju" članke pod naslovom "Prvo leto našega pravosodstva". Iskreno nam je žal, da nam prostor ne dopušča ponatiska teh člankov, ki so za sedanje stanje v Jugoslaviji izredno poučni in potrjujejo z mogočnimi argumenti našo davno trditev, da ni faktučna Jugoslavija od daleč taka, kakršna bi morala biti in kakršne si ljudstvo želi, da bo torej treba še prav odločnih bojev, preden bo uveljavljena svoboda in demokracija. Med drugim biča dr. Goršič tudi protekcijonizem, ki se je razmahal v deželi celo pri oddajanju sodnijskih mest, kar se mora označiti naravnost za korupcijo. Le za zgled citiramo sledečo zgodnico, ki jo podaja dr. Goršič in ki je tem zgovornejša, ker je podprta z neštetiimi drugimi primeri. Sličica je sledeča:

"Nekoč sem srečal v Ljubljani praznično oblečeno gospo nekega sodnika. "O ne," mi je odvrnila, "moj mož je že dosegel, kar je hotel. Sedaj utiram pot v Ljubljano njegovemu prijatelju. Imam že zagotovilo, da pojde." Aha, pritiskanje kljuk. Ali je to mogoče, ali je to res? V Avstriji grajani sistem kurijalij, da se je v svobodi tako in kar čez noč razpasel? Tam je bilo treba, da si s frakom in klakom počakoval na hodnikih pri gospodih osebnih referentih v Ljubljani, v Gradcu in na Dunaju, tako po vrsti, kakor sem zapisal. Dandanes obavljajo ta posel naše dame. Kolikšen napredek!"

V nekem drugem članku iste serije nahajamo sledečo karakteristiko:

"Kadar v loncu zakipi, pride v hipu na vrh, kar je bilo na dnu. Isto fizikalnično pravilo opažaj, kadar je drenj, ko včasih pride gruča iz ozadja prva na plan, dočim se jedva temu ali onemu nameri, da ga val iztisne skozi vrata, pri katerih je dolgo čakal, kdaj jih odpro. Slično se je v naši nekrvavi Jernejevi noči konec oktobra 1918 namerilo, da so med prvimi stopili na plan našega pravosodstva sodniki iz ozadja, ki so ven stopivši vrata za seboj ukazali zapreti in ki so vsaj prve mesece minulega leta do sebe pripuščali le te, ki so jim bile po godu osebe. Drugim so, da ne bi z njimi v caker hodili, z odločno besedo velevali, katera mesta jim je zavzeti. Ta mesta so bila za vrati. Tako se je na tem terišču odigrala revolucija naroda. Vsi so govorili, drugi drugim, oni drugim, da je velikim časom treba velikih ljudi. Bog nas obvaruj, samo majhen ne bodi in tak, da ne bi imel velike ideje. Kako kremeniti po praznini prvih dni, kje je luč? Zasvetilo se je: siv, ljubček, teorije je značaj, življenja zlati drev pa je zelen. Evo aplikcije: vse naj ostane pri starem, ki se je tako lepo obneslo, zakaj da bi se začelo ravno sedaj — obnašati? In tako smo izvedeli, da je drugo bistvo revolucije status quo ante. Bogme dosežen cilj, lahek in jasen, da ga opesniš s preprosto otročjo igro v pesemci!"

Ameriške železnice so prešle zopet v privatne roke. V boju med velikim kapitalom in delom je prvi zmagal. Toda poraženi niso bili le železničarji, ki so se najbolj trdovratno upirali zakonu o vrnitvi, ampak poraženo je ameriško občinstvo, kateremu bi železnice morale služiti, ki pa bo samo služilo interesom železniškega kapitala. Od privatnega podjetništva se ne more pričakovati, da bi predpostavljaj katerekoli druge interese svojim. Njegovo geslo je: "Vloženi kapital se mora obrestovati — čim više, tem bolje." In s kapitalističnega stališča je to geslo popolnoma razumljivo. Zgodovina ameriških železnic kaže, da so znali kapitalisti to načelo vedno praktično izvajati, tako praktično, da so znali delati ogromne profite od kapitalov, katerih sploh ni bilo. Ni haš verjetno, da bi bili v razmeroma kratki dobi, ko je vlada kontrolirala železnice, izgubili svoj talent, in zato je zanesljivo pričakovati, da bodo zopet znali uravljati železnice, kot aparate za ustvarjanje velikih dobičkov. In brez pridržka se lahko pravi, da jim bo tributarno vse ljudstvo v Ameriki, zakaj v kulturni družbi ni nikogar, ki ne bi potreboval železnic direktno ali indirektno. Res je pač, da se izkoriščevalna moč železniških lordov z zakoni lahko nekoliko omeji. Ali to ni bistveno. Tudi nekoliko omejeno izkoriščanje je še vedno lahko veliko izkoriščanje, in čisto naravno je, da bodo kapitalisti gledali, da bodo čim manj omejevani. Nasprotje med interesi tistih, ki gospodujejo na železnicah, in tistih, ki potrebujejo železnice, ostane in je neizogibno. Ustreči obojim interesom je nemogoče. Ker so mogli interesi kapitalistov zmagati pri povračilu, logično, da bodo zmagovali tudi v bojih med občinstvom in njimi, dotle dokler ne bo občinstvo spoznalo, da izdaja samo svoje interese, pošiljajoč v kongres in druge zakonodajne zbornice ljudi, ki zastopajo interese kapitalistov, pa zato ne morejo zastopati tudi njegovih.

Ameriško kapitalistično časopisje je prinašalo dolga poročila o razpravi pred newyorško legislaturo glede izključenja petih asemblymenov, dokler so prinašali svoje argumente za izključenje obtožitelji. Sedaj, ko argumentira zagovorništvu, pa prinesejo le semintja par vrstic, pa še tiste tako skrijejo, da jih le malokateri čitatelj najde. V začetku je večina časopisja zagnala velik krik proti akciji newyorške legislature, toda tudi to je sedaj utihnilo. Za delavstvo je to velik nauk, kako zelo potrebuje svoje časopisje, toda takih izkušenj je imelo tudi v prošlosti mnogo. V današnji moderni družbi pa kontrolira javno mnenje tisti, ki ima na svoji strani večino časopisja. Posedujoči razred ve to in se tega zaveda, medtem, ko se o delavstvu tega ne more reči. Publikacije American Federation of Labor se ne ogrevajo za politično akcijo v smislu, kot dela to Socialistična stranka, ali novoustanovljena Labor Party in raditega to časopisje, kolikor ga je, ni nevarno finančnim interesom. Dosedaj je edino še socialistično časopisje tisto, ki je vsaj deloma prodrlo v širše mase. Stranka ima par dnevnikov in nekaj tednikov ter mesečnikov, kar je še vse premalo. Če se vpoštevata ogromno število orga-

niziranega delavstva, se človek čudi, kako je to, da nima vsaj vsako večje industrijalno središče svojega delavskega dnevnika. Pri tem je treba vzeti v poštev, da so mnoge unije gmotno precej močne in bi ustanovitev dnevnikov s kooperacijo teh unij ne bila tako težka stvar, če bi bilo med delavstvom nekoliko več razredne zavesti in razumevanaj o važnosti delavskega časopisja. "Če", vedno ta "če". Glede časopisja bi se ameriško delavstvo lahko precej naučilo od evropskega delavstva, ki ima močno časopisje in je v stanu konkurirati velikim kapitalističnim dnevnikom. Kar je bilo mogoče doseči evropskemu delavstvu, bi bilo izpeljivo tudi ameriškem in tudi bo izpeljivo. Ampak delati bo treba in to precej trdo, predno si ustvarimo časopisje, ki bo v stanu odgovarjati potrebam zavednega delavstva.

Leta 1809 je znašala cena industrijalne produkcije v Zedinjenih državah 198 milijonov dolarjev. Sto let pozneje, leta 1909, se je cenila že na 20.673 milijonov dolarjev, to je stoštrikrat več. Leta 1914 je poskočila produkcija na 24.256 milijonov. V teh petih letih ni bil napredek tako velik, kakor razmeroma v prejšnjem stoletju. Število industrijalnih podjetij se je povišalo od 268.491 na 275.791, toda število lastnikov in članov tvrdk je padlo od 273.265 na 262.599, to je za 3.9 odstotkov. To se razlaga na ta način, da je na tisoče podjetij prešlo iz rok posameznih podjetnikov v roke korporacij, pri katerih se lastniki ne navajajo.

Kritik je lahko vsakdo; kritika pa je lahko razdiralna in lahko konstruktivna. Za naše gibanje so na žalost kritiki prvega kalibra v večini. Kriče in kriče, se trkajo na prsa in povdarjajo, da so edino pravoverni socialisti, v resnici pa niso člani ne ene ne druge organizacije, niti niso podporniki nobenega delavskega časopisja. Vsakdo ima neoporekljivo pravico kritizirati delo v organizaciji, vsakdo pa ima dolžnost tudi delati za to organizacijo in njeno glasilo.

Fond za osvoboditev političnih jetnikov American Freedom Lige.

Pullman, Ill.: Charles Jakšič nabral \$6.70; Anton Skrbee nabral \$2.80. — Skupaj.....\$ 9.50
Zadnji izkaz 31. decembra 1919 603.76

Skupaj do 8. marca 1920.....\$613.26

Tajništvo J. S. Z.

VI. izkaz prispevkov za socialističen tisk v starem kraju.

Chicago, Ill.: Paul Berger \$1.00; po 25c: F. Gottlicher, I. Molek, P. Bernik, F. Godina, F. S. Tauchar, F. Šašel in J. Dovjak.....\$ 2.75
Zadnji izkaz dne 31. decembra 1919..... 11.75

Skupaj do 8. marca 1920\$14.50

Tajništvo J. S. Z.

ADVERTISEMENT

Slov. delavska

podporna zveza

Ustanovljena dne 26. avgusta 1906.

Inkorporirana 22. aprila 1909 v državi Penn.

Sedež: Johnstown, Pa.

GLAVNI URADNIKI:

Predsednik: IVAN PROSTOR, 6120 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio.

Pedpredsednik: JOSIP ZORKO, R. F. D. 2, Box 113, West Newton, Pa.

Glavni tajnik: BLAS NOVAK, 634 Main St., Johnstown, Pa.

1. Pom. tajnik: FRANK PAVLOVČIČ, 634 Main St., Johnstown, Pa.

2. Pom. taj. ANDREJ VIDRICH, R. F. D. box 4, Johnstown, Pa.

Blagajnik: JOSIP ŽELE, 6502 St. Clair Ave., Cleveland, O.

Pom. Blagajnik: ANTON HOČEVAR, R. F. D. 2, Box 27, Bridgeport, O.

NADZORNI ODBOR:

Predsednik nadzor. odbora: IGNATZ PODVASNIK, 6325 Station St., E. E. Pittsburgh, Pa.

1. nadzornik: SOPHIA BIRK, 606 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio.

2. nadzornik: IVAN GEOSLJ, 885 137th St., Cleveland, O.

POBOTNI ODBOR:

Predsednik porot. odbora: MARTIN OBERŽAN, Box 135 West Mineral, Kans.

1. porotnik: FRANO TEROPČIČ, R. 1, Banonza, Ark.

2. porotnik: JOSIP GOLOB, 1916 S. 14th St., Springfield, Ill.

VRHOVNI ZDRAVNIK:

Dr. JOSIP V. GRAHEK, 843 E. Ohio St., Pittsburgh, Pa

Glavni urad: 634 Main St., Johnstown, Pa.

URADNO GLASILO: PROLETAREC.

3639 W. 26th St., Chicago, Ill.

Cenjena društva, oziroma njih uradniki, so uljudno prošeni pošiljati vse dopise naravnost na glavnega tajnika in nikogar drugega. Denar naj se pošlje edino potom Poštnih, Expresnih, ali Bančnih denarnih nakaznic, nikakor pa ne potom privatnih čekov. Nakaznice naj se naslovljajo: Blas Novak, Union National Bank in tako naslovljene pošiljajo z mesečnim poročilom na naslov gl. tajnika.

V slučaju, da opazijo društveni tajniki pri poročilih glavnega tajnika kake pomanjkljivosti, naj to nemudoma naznanijo uradu glavnega tajnika, da se v prihodnje popravi.

Tajnikom društev S. D. P. Z.

Če ne prejimate glasila SDPZ. Proletarca, sporočite to potom dopisnice upravništvu lista. Ako je na vaše mesto izvoljen nov tajnik, ga opozorite, naj takoj sporoči upravništvu Proletarca svoj naslov, številko društva in ime in naslov prejšnjega tajnika. Le na ta način bo mogoče redno pošiljati glasilo tajnikom, do katerega so opravičeni. Radi tega prosimo vaše kooperacije.

Upravništvo.

Velika draginja papirja je zelo občutno zadela posebno delavsko časopisje, in seveda tudi Proletarca. Naročniki, vpoštevajte to in pridobivajte listu nove naročnike. Poravnajte naročnino takoj, ko vam poteče.

Bilanca svetovne vojne.

Carnegiejeva ustanova za mednarodni mir je izdala v Washingtonu poročilo o vseh direktnih in indirektnih izgubah. V številkah znašajo izgube: 12,990.571 mrtvih in 331,612,542,560 dolarjev denarne vrednosti.

Direktni izdatki v vojni soudeleženih držav znašajo krog 180 milijard dolarjev, indirektni izdatki pa 151,612,542,580 dolarjev.

V tem poslednjem številu je započena tudi nevtralec povzročena škoda, ki se ceni na 1,750,000,000 dolarjev, nadalje produkejski deficit krog 45 milijard dolarjev in tekem vojne razdeljene podpore krog 1 milijarde dolarjev.

Življenje vojakov je ravno tako preračunano v denarno vrednost in prišteto med indirektno izdatke v znesku 33,531,266,280 dolarjev. Lastninske izgube so razdeljene na sledeči način: izgube na suhem 29,960,000,000 dolarjev, izgube na morju \$6,800,000,000 — med poslednje spadajo namreč potopljene ali drugače uničene ladje in material na njih.

Število mrtvih, katerih identiteta je dognana, znaša 9,998,771, število pogrešanih, o katerih se domneva, da so mrtvi, pa 2,991,800. Preračunano pa ni število dotičnih, ki so umrli vsled epidemičnih bolezni, vsled bede in fizične onemoglosti, kar je bilo tudi posledica vojne. Število teh žrtev je gotovo tudi zelo veliko in še ni niti zaključeno, ker še vedno umirajo in še bodo dolgo časa umirali ljudje na boleznih, ki so jih nakopali v minuli vojni.

Sestavil je to poročilo profesor nacionalne ekonomije na univerzi v Illinoisu E. L. Bongart. Škoda je preračunal v dolarjih — ako po sedanjem kurzu prenesemo dolarje v naše krone, bi znašala po naši valuti celokupna materialna škoda preko 29 bilijonov 845 milijard K, številka, ki je vsaj za naše pojme katastrofalno velika.

Nacionalizem je veliko zlo; ker pa obstaja, moramo z njim računati. Proklet bodi narod, ki zatira, toda gorje narodu, ki se ne brani. —P. Rosegger.

Finančno poročilo o poslovanju med krajevnimi društvi in gl. uradom S. D. P. Z. za mesec januar in februar 1920.

Dr. št.	Društva uplačala		društvu izplačano	
	januar	februar	januar	februar
1	187.49	191.70	627.50	136.50
2	136.81	140.26	—	19.00
3	121.84	122.44	114.00	154.00
4	107.84	104.24	46.00	34.00
5	157.54	153.54	68.00	42.00
6	15.74	21.17	—	—
7	123.42	125.72	66.50	96.00
8	20.27	6.34	—	—
9	71.68	75.84	22.00	79.00
10	139.29	141.68	78.00	56.00
11	118.72	132.70	10.00	65.00
12	27.56	27.56	—	—
13	132.90	132.55	—	—
14	110.14	111.22	175.000	322.00
15	54.96	54.92	46.00	68.00
16	29.36	27.44	86.00	66.00
17	25.74	22.84	—	—
18	118.59	126.88	40.00	500.00
20	43.54	53.07	69.00	71.00
21	83.72	89.30	593.00	55.00
22	176.31	177.99	87.00	572.50
23	285.00	—	99.00	607.00
24	73.02	72.56	—	—
25	200.00	190.20	124.00	121.00
26	16.10	80.82	—	—
27	33.67	33.67	—	—
29	89.77	89.46	46.50	393.50
30	181.67	179.56	172.00	243.00
31	13.27	13.27	—	—
32	52.53	48.04	—	—
33	108.14	106.79	161.50	44.00
34	78.79	73.10	69.00	36.50
34	128.81	125.37	72.50	248.48
36	120.06	112.95	14.00	551.00
37	48.35	46.32	35.00	38.00
38	198.07	220.44	659.50	306.50
39	35.11	35.31	—	49.00
40	62.40	62.40	—	31.00
41	249.26	292.32	—	45.00
42	111.46	114.02	44.00	6.00
43	22.75	22.75	29.00	53.00
44	58.40	58.40	8.00	38.00
45	103.00	114.33	37.00	28.00
46	26.46	21.75	—	46.00
47	64.99	58.99	—	17.00
48	31.84	33.84	28.00	34.00
50	235.06	242.28	48.00	112.00
51	306.55	288.79	1,045.50	76.00
52	7.37	6.87	—	4.90
53	22.76	27.29	—	175.00
55	13.62	13.62	—	5.00
57	16.39	16.39	127.00	—
58	39.06	33.55	—	—
59	59.13	65.19	1,000.00	—
60	247.84	247.10	31.00	87.00
61	50.05	47.16	721.00	483.00
62	116.79	114.17	10.00	38.00
63	7.16	7.12	87.00	68.00
64	128.37	118.21	—	10.00
65	59.38	66.38	80.00	6.00
66	131.44	136.00	66.00	102.00
67	44.99	46.62	—	62.00
68	87.06	88.74	37.00	10.00
69	57.70	53.19	168.50	39.00
70	28.47	28.47	137.00	535.00
71	52.36	52.18	—	—
72	53.77	72.12	—	60.00
73	81.23	81.19	41.00	73.00
74	27.87	22.83	43.00	87.50
76	24.27	24.07	—	—
76	8.56	8.56	—	18.00
77	6.55	8.06	—	—
78	25.33	22.81	—	—
79	116.81	112.93	14.00	—
80	20.53	23.42	400.00	—
81	62.92	60.56	32.00	—
82	117.86	130.42	—	33.00
83	42.24	62.76	42.00	28.00
84	35.46	35.16	—	13.00
85	37.89	37.89	—	42.00
86	46.63	43.23	—	—
87	19.87	19.87	—	—
88	52.75	54.60	—	36.00
89	48.25	45.92	7.00	—
90	41.07	41.68	38.00	94.00
91	66.34	71.73	26.00	—
92	81.04	80.54	51.00	15.00
93	27.58	27.58	178.00	41.00
95	51.59	45.34	18.00	720.25
96	34.18	35.81	192.00	75.00
97	34.09	37.82	10.00	38.00
98	28.77	28.77	—	250.00
99	58.82	59.05	—	34.00
100	270.32	262.02	58.00	70.00
101	61.93	61.88	77.50	779.00
102	60.07	62.07	—	—
103	15.32	14.27	—	180.00
104	51.86	50.26	—	—
105	71.98	73.57	—	187.50
106	46.13	44.58	95.00	470.00
107	58.33	62.44	60.00	62.00
108	134.40	127.12	—	17.00
109	51.51	49.15	38.00	130.00
110	20.17	22.73	—	—
111	80.87	78.90	56.00	76.00
			65.00	250.00

112	96.59	85.13	8.00	55.00
114	23.02	27.71	34.00	56.00
116	129.40	132.47	34.00	32.06
117	310.41	354.19	498.00	56.50
118	42.26	41.26	—	95.00
119	42.81	44.72	71.50	62.00
120	64.00	65.62	140.00	—
121	76.17	74.55	18.00	—
122	33.96	31.70	55.00	530.00
123	92.00	86.13	41.00	15.00
124	30.15	29.36	—	—
125	79.04	79.30	—	14.00
126	165.49	270.49	77.00	463.00
127	30.38	30.28	—	—
128	101.92	105.99	426.00	—
130	155.74	150.21	285.00	242.00
131	88.23	89.31	86.50	108.50
132	29.35	27.11	—	—
133	45.51	39.31	—	8.00
134	57.73	67.43	—	—
135	17.74	18.14	—	—
136	14.78	15.94	30.00	55.00
138	26.00	25.30	—	—
139	109.77	107.60	—	22.00
140	28.62	28.55	33.50	31.00
141	65.41	59.32	30.00	62.00
142	61.55	62.16	60.00	35.00
143	68.13	58.13	56.00	54.00
144	67.62	69.42	—	34.00
145	111.97	115.92	106.00	13.00
146	52.89	46.85	64.00	66.00
147	71.49	71.30	9.00	11.00
148	40.76	42.40	36.00	48.00
149	50.36	58.41	—	—
150	58.26	56.94	50.00	51.00
151	48.38	49.15	—	18.00
152	87.65	89.78	52.00	34.00
153	41.81	41.11	22.00	75.00
154	75.92	70.00	—	—
155	49.75	53.85	—	—
156	33.17	29.63	—	—
	\$11,500.69	\$11,114.69	\$11,236.00	\$13,432.23

MILWAUKEE, WIS.

Seje slovenskega soc. kluba se vrše vsak drugi in četrti petek v mesecu v Ilirija dvorani", 310—1st Ave. Ker so vedno važne stvari na dnevnem redu, zato Vas večje dolžnost, da pridete vsi na sejo. Pripeljite s sabo tovariše, ki se zanimajo za razredni boj in še niso v organizaciji.

Ant. Jeraž, tajnik,
495 Park Str.

Prijatelj, če ti je potekla naročnina, ne pozabi jo obnoviti. Ne pozabi, da je borba za eksistenco tega lista mnogo težja, kakor za druge liste. Vedi, da so na delu vse mogoče sile, da se zaduši glasila zavednega organiziranega delavstva. Potrebujemo tvoje pomoči v tvojo korist.

Od kod pride ime Yankees?

Beseda Yankees je potvara od Indijancev v izgovarjanju ali nazivanju Angležev namesto "English" ali francoske izgovarjave "Anglais", ko so govorili o angleških kolonistih. To besedo so prvokrat vporabljali angleški vojniki napram newenglandčanom za zabavljico in pozneje so nazivali pod tem imenom vse Amerikance. Pozneje so se te besede posluževali južni ljudje napram onim s Severa.

"New York American" pravi, da je baje Bahmetjev, ki je prišel v Ameriko kot poslanik v dobi Kerenskijeve vlade in nima iz za njenega padea nobene vlade, da bi jo zastopal, dobil doslej okrog 400,000,000 dolarjev od ameriške vlade. Izražena je bila zahteva—senator Borah je to predložil v dodatku k resoluciji, s katero se zahteva preiskava delavnosti Martensa, trgovskega zastopnika sovjetske vlade — da se obenem s to preiskavo preišče tudi Bahmetjeva delavnost. Priče, ki naj bi bile zaslišane, bi baje potrdile, da je bil Bahmetjevu izplačan omenjeni denar, da je bilo mnogo tega denarja porabljenega za obresti in kapital in pro-

padle zadolžnice propadle vlade, ki so v rokah tukajšnjih spekulativ, in za vzdržavanje propagandnega urada v New Yorku, ki je bil ustanovljen z namenom, da napravi razpoloženje za obnovo starega avtokratičnega in birokratičnega režima v Rusiji s posredovanjem vojaške delavnosti Kolčaka, Denikina in Judeničeva... Razne sile se trudijo na vso moč, da bi preprečile to preiskavo. Omenjeni list pravi tudi, da hočejo gotovi krogi izsiliti deportacijo Martensa, vsled česar bi morala pasti vsa preiskava vodo... "American" trdi, da ima ameriško ljudstvo pravico izvedeti vso resnico. Skoraj bi človek dejal, da ima ta list enkrat prav.

Največja naloga delavstva je dramiti svoje tovariše iz zaspčnosti in indiferentnosti napram družabnim razmeram in lažem, ki se zrealijo v trditvah, da postane lahko vsak bogat, in da kdor ni, je njegova lastna krivica. Bogati bi bili danes lahko vsi delavci — ročni in duševni, če bi bile tovarne, rudniki, plovbe, železnice in vsa druga produktivna in razdelivna sredstva v rokah vseh tistih, ki producirajo, mesto tistih, ki la-
stujejo a ne producirajo.

Paketna pošta
ZA JUGOSLAVIJO

še ni odprta, v ta namen je pa priredilo J. R. Z. potom svoje trgovske korporacije American Commercial Board-a, Ltd. nekako nadomestilo, s katerim omogočuje rojakom, da pošiljajo v domovino pakete izpod desetih funtov. Kako se je treba ravnati vam pojasnijo navodila. Pišite ponje še danes!

Tudi zaboje Vam je mogoče poslati preko te korporacije: sigurno in točno dostavljenje vam je zagotovljeno. Pišite za navodila.

Predvsem Vam pa priporočamo, da se poslužite najcenejšega in najsigurnejšega, kakor brezdvoma najizdatnejšega sistema pomoči vašim sorodnikom v domovini — to je potom kreditnega dostavljanja blaga v domovino. Tudi za ta način pošiljanja ima Glavni Urad obširna navodila in vzorce, za katere pišite še danes in pridenite 25c v znakah ali gotovini za pokritje stroškov.

Prva pošiljatev se zaključi 25. Marca in ako hočete, da bo Vaša pomoč hitra poslužite se te prve pošiljatev. Ker se cene vsem blagom neprestano dvigajo, smo prepričani, da bo druga pošiljatev potom A. J. C. B. Ltd. izdatno dražja, ne zamudite ugodne prilike pri prvi pošiljati in priharite si denar.

Naslov Glavnega Urada:
AMERICAN JUGOSLAV
COMMERCIAL BOARD, Ltd.
3639 West 26th Street
Chicago, Illinois

Socializem je nauk o razvoju človeške družbe, temelječe na pri-
spodabljanju zgodovinskih podat-
kov absolutne pravičnosti in ena-
kosti industrialne možnosti, kjer
naj bi delali vsi pod najugodnej-
šimi razmerami in izmenjavali iz-
delke drug z drugim brez vsake
izgube, potrate ali kakršnegakoli
ropa. Tak sistem bi omogočil pol-
novrednost dela, odpravo renta
obresti in profit vse vrste in od-
pravo mezdne sistema z nado-
mestitvijo združnega vposlenja
na podlagi pravil in zakonov, ki
so popolnoma demokratična bodisi
v političnih ali industrialnih zade-
vah. Mesto zasebnega — kapitali-
stičnega grabeštva, bi imeli za-
družno bogastvo.

Ko je stopila ustavna prohibi-
cija v Ameriki v veljavo, so pra-
znovali v mnogih krajih "poslo-
vitev od hudiča alkohola." Tudi
v nekem newyorškem hotelu se je
tako godilo. Ali tam niso pili "vi-
ske," temveč prelival se je pleme-

ni šamapnjec. Zabož z dvanaj-
stimi steklenicami je veljal \$600.
Ljudem, ki si lahko privoščijo ta-
ko nedolžno in ceneno zabavico,
se res ni treba preveč bati prohi-
bije, kajti za dober dolar bodo
še vedno našli prilike, da si poga-
se žejo, in na vsezadnje so še de-
žele na svetu, kjer se človek lah-
ko napije, da potem za nekaj ča-
sa brez posebnih težav pogreša
šampanjca in podobne plemenite
užitke.

Socializem bo odpravil milošči-
no, ker bo v socialistični družbi
vsakemu življenski obstanek za-
jamčen, bodisi v času, ko bo zmo-
žen delati in ravno tako v času
oslabelosti. Penzija za državne
uslužbenice je že danes vpeljana v
nekaterih državah.

EDINO POŠTENO IN PRA- VIČNO.

Mrs. Mary Stiller nam je pisala
dne 31. januarja t. l. iz Santa Ro-

sa, Cal., sledeče: "Trinerjevo a-
meriško zdravilno grenko vino je
moje zdravilo, katerega imam naj-
bolj v čišlu. Zelo sem trpela na
glavobolu in to zdravilo mi je po-
magalo. Z zavživanjem tega zdra-
vila pred počitkom sem zadobila
boljše spanje in vsakdo ve, da dá
zdravo spanje telesu bolj kot kaj
drugega novih moči, posebno, ako
ni človek več mlad. Če je to pi-
sno vredno ponatisa, sem zado-
voljna."

Gotovo je edino pošteno in pra-
vično za vse tiste, ki trpe na ena-
kih boleznih, seznaniti z uspehi, ki
se jih doseže z uživanjem Triner-
jevega ameriškega zdravilnega
grenkega vina. Vprašajte vašega
lekarnarja ali trgovca, ki imajo v
zalogi tudi zdravila, za to zanes-
ljivo zdravilo in obenem poskusite
tudi Triner's Angelica Bitter To-
nic, ki je neprekosljivo sredstvo
za utrjenje izčrpane življenske
moči in energije. — **Joseph Triner
Co., 1333-43 So. Ashland Ave.,
Chicago, Ill.** (Adv.)

Severa's Kidney and Liver Remedy

(Severovo zdravilo
za obisti in jetra)
je zelo priporočljivo
proti boleznim, ki
izvirajo iz neredne-
ga delovanja obisti
in mehurja. Je do-
bro proti hrbtobolu,
vrtoglavosti, in mo-
čenju postelje pri
otročih. Cena je 75c
in \$1.25 ter 3c ali
5c davka.

Severa's Balsam of Life

(Severov življenski
balzam) je neprecen-
ljiva tonika za o-
krepčavanje v zdrav-
ljenju boleznim, kot
neprebava, zaprtje,
in drugih boleznim, ki
izvirajo iz jetrnih
nepriilik. Cena 85
centov in 4c davka.

Ali kašljate?

Ne pustite, da se kašelj razvije, nego ga ustavite
takoj, da se ne razvije v kako hujšo bolezen. Vi
rabite dobro zdravilo, nekaj, kar je preiskušeno in
na kar se lahko vedno zanesete. Zato poslušajte naš
nasvet in vzemite

Severa's Balsam for Lungs

(Severov balzam za pljuča); je dobro zdravilo proti
kašlju, priporočljivo za otroke kakor odrasčene;
z njim dosežete hiter rezultat; umiri draženje v grlu,
olajša čiščenje slin in omili kašeljne napade.

Poskusite ga. Potem boste kmalo priznali,
da je bil naš nasvet dober. Je priporočljivo
zdravilo proti kašlju, prehladam, hripavo-
sti, vnetju sapnika, spasmodičnih prehla-
dih dušnika pri otrocih in kašlju v boleznih
influence.

Cene 25 in 50c.; ter 1 ali 2 centa davka.

Severa's Regulator

(Severov Regulator)
je izvrstna prepara-
cija za žene in
dekleta, ki trpe in
iščejo sredstva za
olajšanje mnogih
nerednosti v njih
zdravstvenem siste-
mu. Mnoge so nam
pisale zahvalna pis-
ma, v katerih pri-
znavaajo veliko zdra-
vilno vrednost Seve-
rovega Regulatorja.
Poskusite ga. Cena:
\$1.25 in 5 centov
davka.

Severa's Blood Purifier

(Severov kričisti-
lec) čudovito poma-
ga za odpravo raz-
nih kožnih spušča-
jev, ki izvirajo iz
slabe krvi. Ojači ves
sistem in mu da sve-
žost. Cena \$1.25 in
5c davka.

Severova družinska zdravila so na prodaj v vseh lekarnah. Zahtevajte samo Severova in
ne vzemite drugih mesto njih. Če jih slučajno ne morete dobiti, jih naročite
direktno od nas in priložite potrebno svoto.

W. F. SEVERA CO., CEDAR RAPIDS, IOWA.